

ეკონომიკური და სოციალური საკითხები, სპეციალური და საერთო. გაზეთი

№ 14

24 აგვისტო 1908 წ.

ფასი 10 კ.

შინაარსი: კავკასიის ავტონომია ნამსწრის კანონპროექტი.—ზა.—და.—ზა.—აკადემიკოსი ი. რ. თარხნიშვილი.—სხვა-და-სხვა ამბები ჩვენში.—რუსეთში.—ოსმალეთი.—სპარსეთი.—სლამის ემს, (ლეკი). **დ. თურღლასპირლისა.**—მალა წრეში, (პრესა), **განსა.**—ასე რა თ ხდება? (ლეკი). **ა. ხაბუღაიასა.**—პროვინცია.—მუშათა შორის.—გურის ამბები.—შიე საქმეები ძიებისა და სიყვარულის სამსუღეში, **ტასისა.**—წერილი რედაქციის მიმართ.—ზანცხალებანი.

ეკატერინე ყარამანის ასული პეტრიაშვილისა გულითად მადლობას უძღვნის საზოგადო დაწესებულებათა წარმომადგენლებს, მოსწავლე ახალგაზღობას და კერძო პირთ, რომელთაც თანაგრძნობა გამოუხადეს მას უზომო მწუხარებაში დაუფასებლის შეუღლის

პრ. ვასილ პეტრიაშვილის

გარდაცვალების გამო. განსაკუთრებულ მადლობას უძღვნის აგრეთვე ქართველ სტუდენტებს, რომელთაც მამაშვილური თანაგრძნობა და პატივისცემა აღმოუჩინეს.

აკაკასის „ავტონომია“
ნამოსტინის კანონ-პროექტი

ამ დღეებში რუსეთის გაზეთებმა გამოაქვეყნეს ზოგიერთი ნაწყვეტები ამ კანონ-პროექტის. იგი ეხება კავკასიაში ახალ წეს-წყობილების შემოღებას. ეს დოკუმენტი (დღათ სიყუარადებო და საგულისხმოა, რო-

გორც თავის წარმოშობით, ისე შინაარსითაც. იქ გამოთქმულია ზოგიერთი აზრები, რასაც არ შეგვიძლიან ჩვენც არ დავეთანხმობთ. ასე მაგ. ნამსტინიკი აღიარებს, რომ იგი წინააღმდეგია იმ „გარუსების პოლიტიკისა, რასაც მთავრობა აწარმოებდა უკანასკნელ 25 წლის განმავლობაში და რამაც მოიტანა დასახულ მიზნების სრულიად მოწინააღმდეგე შედეგები“. ნამსტინიკი აღიარებს აგრეთვე, რომ „შეუძლებელია კავკასიის მართვა-გამგეობა სწარმოვდეს ცენტრიდან, საზოგადო ფორმულების საფუძველზე“; იგი მიუთითებს, რომ სახელმწიფო უფრობის ცენტრალიზაცია განაპირა ქვეყნებში იწვევს და აფთარებს აქ მცხოვრებ ნაქიათა მისწრაფებას განცალკევებისადმი, მაგალითათ უჩვენებს ინგლისისაგან ჩრდილოეთ ამერიკის შტატების ჩამოშორებას და დასკვნის, რომ მიუცილებლათ საჭიროა კავკასიის ხალხებს ნება მიეცეს თავისუფლათ ანეთარებდენ თავის ეკონომიურ და სულიერ ძალებს თანახმათ თვითმოქმედების პრინციპებისაო.

ქეშმარიტათ, რომ ეს აგრეა! აი ორიოდ სიტყვით თვით კანონ-პროექტი.

კავკასიის მმართველობის სათავეში არ შეიძლება იდგეს რუსეთის ჩვეულებრივი გენერალ-გუბერნატორი,

რომელიც არის და იქნება მხოლოდ „ჩინოვნიკი“ (მოხელე) შინაგან საქმეთა სამინისტროსი. აღნიშნულ პოსტზე უნდა დარჩეს ნამესტნიკი, რომელიც აღკურვით უნდა იქმნას დახლოებით იმავე ძალა-უფლებით, როგორც მოეპოვება მინისტრებს. მას თანაშემწეთ ეყოლება ყველა უწყებათა წარმომადგენელი. ეს იქნება კავკასიის ერთგვარი სამინისტრო თუ „მინისტრთა კაბინეტი“. ამასთანავე უნდა არსებობდეს განსაკუთრებული საბჭო, სადაც მოწოდებული იქნებიან ადგილობრივი საზოგადოებრივი ძალები.

ნამესტნიკს საშუალება უნდა ჰქონდეს საერთო სახელმწიფო პოლიტიკის პრინციპები შეუფარდოს ხოლმე ადგილობრივ პირობებს, მას „უნდა შეეძლოს ადგილობრივ მოთხოვნებებს აკმაყოფილებდეს სწრაფათ, რამდენადაც შეიძლება მათი გაჩენის უმაღლესე. ნამესტნიკს უფლება უნდა ჰქონდეს იმპერიის საკანონმდებლო დაწესებულებათა წინაშე აღძრავდეს საკითხებს ადგილობრივ საკითხებთან შესახებ, იმისდა მიუხედავად, თუ რა აზრისა იქნებიან ამაზე პირადი ცენტრალური მთავრობის წარმომადგენელი. გარდა ამისა, რადგან იმპერიის საკანონმდებლო დაწესებულებებში ადგილობრივ მსახურებთან მონაწილეობა ყოველთვის კიდევ არ უზრუნველყოფს ადგილობრივ ინტერესებს, ამიტომ ნამესტნიკს უფლება უნდა ჰქონდეს განსაზღვრულ ვადამდის წამოაყენოს პროტესტი წინააღმდეგ იმისა, რომ კავკასიაში გატარებულ იქმნას ცენტრალურ პარლამენტისაგან მიღებული ესა თუ ის ზომა.

როგორცა ჰქვდავით, აქ, მართალია მეტათ გაუბედავით, ძალიან მკრთალთ, მაგრამ მიინც გატარებულთა ავტონომიის ტენდენცია. მართალია ისიც, რომ ეს უკანასკნელი ცოტა არ იყოს გაუკუღმართებულია, რადგან ეტყობა ავტონომიური უფლებები ენიჭება უფრო ნამესტნიკს, ვიდრე „საზოგადოებრივ ძალებს“. მაგრამ საგულისხმოა ის გარემოება, რომ თვით დღევანდელ ადმინისტრაციის უმაღლესი წარმომადგენელი მიხედრობს პოლიტიკურ დეცენტრალიზაციის უღმრთელ სექტორებს. ეს მოწმობს იმას, რომ ჩვენ მიერ წამოყენებული მოთხოვნა—კავკასია შეადგენდეს რუსეთის სახელმწიფოს ავტონომიურ ნაწილს, ეს მოთხოვნა არ არის მხოლოდ თეორეტიულ მსჯელობის დასკვნა, ეს თვით დღევანდელ ცხოვრების იმპერატორული მოთხოვნაა. ნამესტნიკის კანონ-პროექტი შეცდაა ამ მოთხოვნისაგანთან ანგარიშის გასაწევით. ხოლო ეს პროექტი, სრულიად უყურადღებოთ სტოვებს მეორე მოთხოვნისაგან, რომელიც მომდინარეობს კავკასიის ნაციონალურ, კულტურულ, სოციალ-ეკონომიურ მრავალფეროვანება—სხვა და სხვაობისაგან. კავკასიის ავტონომიამ უეჭველათ ანგარიში უნდა გაუწიოს ამ სხვა და-სხვაობას.

საერთოთ ნამესტნიკის პროექტით დასახული წეს-წყობალება, თქმა არ უნდა, რომ მხოლოდ აჩრდილი არის ავტონომიისა, ხოლო ნამესტნიკი თურმე მიინც

ფიქრობს, რომ უკეთეს იგი კავკასიის ხალხთ ავტონომიური წვეთებით აზიარებდა, მაშინ იგინი უმაღლესე განიკურნებოდენ ნამდვილ ავტონომიაზე ოცნებისაგან. ნამდვილათ კი ამ პროექტის განხორციელება მხოლოდ გააღიზიანებდა კავკასიის ხალხთა ნაციონალურ და საერთო პოლიტიკურ და მოქალაქობრივ ქრალობებს; ის უფრო გააღვივებდა საარსებო მოთხოვნებსა და უკმაყოფილებლობის სიმწვავეს. რუსეთისა და კერძოთ კავკასიისათვის უკვე განულო იმ ხანამ, როცა შეიძლება „წვეთებითა“ და პალიტიკებით „მკურნალობა“. დღეს საქირა მთლიანად მოთხოვნისაგან გამდებული და რადიკალურა დაქმავილია.

კარგათ ვიცით, რომ ვერაიეთარი სახეირო ზომები ვერ განხორციელებდა, სანამ წელში არ გატყდება დღევანდელი რეაქცია. მიუხედავად იმისა, რომ ნამესტნიკის აღნიშნული კანონ-პროექტი მხოლოდ პალიტიკის პოლიტიკაა, იგი მიინც საქმია შეიქმნა სრულიად რუსეთის ბნელი ძალების და რეაქციის ბურჯთა ასამხედრებლათ. თუმცა კანონ-პროექტი სახელმწიფო დუმაში წარსადგენათ გადაეცა ცენტრალურ მთავრობას, მარი უქანსკენლა მის მსგეულობა არ მისცა, პროექტი ვერ იხილავს დუმის კარებს.* კინაღამ კანონ-პროექტმა თან არ გაიტანა თვით მისი ავტორიც. დაინებით მოდიოდა ხმები, რომ კავკასიაში სრულიად სპობენ ნამესტნიკობას და ჰეზავინან გენერალ-გუბერნატორებსო. მაგრამ ამ დღეებში რუსეთის გაზეთებმა ისევ აგვანუგეშეს: „ნამესტნიკი კვლავ დაუბრუნდება კავკასიასო. დაბრუნდება თუ არ დაბრუნდება, ჩვენთვის სულ ერთი არის. ნამესტნიკი თურმე წინააღმდეგი ყოფილა გარუსების ცნობილ პოლიტიკისა, მაგრამ ნამესტნიკის დროსაც ჩვენ სკოლებს მიინც ჰხუარავნ, სამშობლო ენას აძევენენ თვით პირველ დაწყებითი სკოლებიდან და სხ. ნამესტნიკი მოლიბეროლო კაცი ბრძანებულა, ის თურმე მომხრე რეფორმებისა და წინააღმდეგია გაუთავებელ რეპრესიებისა; მაგრამ იმავ ნამესტნიკის დროს რეფორმების წილ ჩვენ; თავს გვატყდება უნგარიშო რეპრესიები, ისეთი სასტიკი რეპრესიები, რომლის მზგავსი არაფერი იციან რუსეთის ცენტრალურ გუბერნიებში და ამ სახედრო მდგომარეობასაც ზომ დასასრული აღარ უქანას.

მაშ ჩვენ ისევ და ისევ გავნიმეოროთ ძველი ქეშმარტება, ვაქამებულ ხალხს იმ დრომდე არაფერი ეშველება, იმ დრომდე ის ვერ იხილავს თავისუფლების ცხოველ-მყოფელ სიხვედს, ვიდრე იგი არ მოიკრებს საქირა ძალ-ღონეს და ენერგის—„ზეცას მოსტაცოს დეთიური ცეცხლი“.

გ ს ა - დ ა ს ა გ ს ა .

III

ფართო თვითმართველობა და ავტონომია.

რაკი ავტონომიის და თვითმართველობას ერთმანეთს უპირდაპირებთ, თვითმართველობა, ფართოთა იგი

* რუსეთის გაზეთების უქანსკენლ ცნობით კანონ-პროექტი წარედგინება სხ. დუმას და განხილულ იქნება მიმავალ წილს დამდებს.

თუ ვიწრო, მაინც, თვითმართველობა, ან ავტონომია, ფართო იქნება თუ ვიწრო, მაინც ავტონომია. ასე რომ ამ ტერმინებით აღნიშნულ საზოგადოების იურიდიულ ორგანიზაციებს მოვუგება საკუთარი ნიშნობლივი, დამახასიათებელი თვისება, რითაც იგი ერთი მეორისაგან განირჩევიან. რომელია ამ ორგანიზაციათა ეს ნიშნობლივი მხარე?

ა. ჩხენკელი სწერს: „ფართო თვითმართველობა სწორეთ იმდენათ იცავს ქართველ ერის ნივთიერ და სულიერ კულტურას, რამდენდაც ამას გვიბრუნება ავტონომია. მეტსაც ვიტყვი. ეს ორი ცნება შინაარსით ერთი და იგივეა, რამდენათ სახეებს მოღვაწეობა ეროვნულ ასპარეზზე; ამ შემთხვევაში ისინი განსხვავდებიან მხოლოდ სახელით“ („სომლი“, № 19). მაშ ავტონომიასა და თვითმართველობას შორის ყოფილა სრული იგივეობა, რამდენათაც საქმე ეხება ეროვნულ ასპარეზს (უკანასკნელი, რა თქმა უნდა, აღებულია ვიწრო მნიშვნელობით, იგულისხმება ერის მარტო სულიერი კულტურა. ფართო მნიშვნელობით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში არ იპოება, არც ერთი თუნდ პაწია კუნძული, რომელიც ასე თუ ისე არ ეხებოდეს ნაციის ბედ-იღბალს). მაშ, თუ ამხ. ჩხენკელს დაუჯერებთ, ავტონომიასა და თვითმართველობას შორის მხოლოდ ის განსხვავება ყოფილა, რომ მათ ჰქონიან სხვა და სხვა სიდიდის ასპარეზი, ე. ი. განსხვავება ყოფილა მხოლოდ რაოდენობითი. ასეც განმარტავს ჩვენი ავტორი. „ფართო თვითმართველობას და ავტონომიას—სწერს იგი—**არსებითათ** (ხაზს თვითონვე უსვავს) ერთგვარი ფუნქციები ევალებს, მაგრამ დიდი განსხვავება მათ შორის, როცა კითხვა კომპეტენციასზე (უფლებამოვალეობის რაოდენობაზე) მიდგება, ჩვენი ნაციონალისტების ავტონომია თხოულობს **რაოდენობით** გაცილებით უფრო მეტ უფლებამოვალეობებს, ვინემ ფართო თვითმართველობა“ (იქვე).

საქმის ასე გაგება შეუწყნარებელი შეცდომაა. და აი რატომ.

თუ ჩვენ ცალკე ავიღებთ ტერმინს „თვითმართველობა“, აქ შეიძლება ვივლულისხოთ ვიწრო და ფართე მნიშვნელობაც. ყოველ იმ სახელმწიფოში, სადაც ხალხი მოწოდებულია ქვეყნის კანონმდებლობასა და მართვამოწვევებში, ე. ი. ყველანა, სადაც არსებობს კონსტიტუცია, ანუ უკეთ პარლამენტარული წეს-წყობილება, ჩვენ წინა სდგას თვითმართველობა, ამ სიტყვის ფართე მნიშვნელობით. აქ თვითმართველობა უპირდაპირდება ბიუროკრატიულ თვითმპყრობელობას. ამ ზრით ხმარობენ აღნიშნულ ტერმინს ინგლისელები: მათი იურისტები ხშირათ ტერმინით „self-government“ (ქართულათ, თვითმართველობა) აღნიშნავენ ინგლისის კონსტიტუციას, პარლამენტს, მის წინაშე პასუხისმგებელ სამინისტროს და სხ. ერთი სიტყვით ინგლისის მთელ სახელმწიფო ორგანიზაციას. მაგრამ როცა ჩვენ ვამბობთ „თვითმართველობა თუ ავტონომია“, ცხადია, პირველი

სიტყვა აღებულია ვიწრო მნიშვნელობით, ე. ი. იგულისხმება ადგილობრივი თვითმართველობა, სოფლის, ქალაქის, მაზრა-გუბერნიის თვითმართველობა, ანუ ადმინისტრაციული თვითმართველობა. ამ ზრით ხმარობს „თვითმართველობას“ ამხ. ჩხენკელიც. იგი სწერს, რომ საქართველო უნდა შეადგენდეს ერთ ადმინისტრაციულ ერთეულს და ეს იქნება ავტონომია; საქართველოში წვრილი ერთეულებიც „იმერეთი“, „ამერეთი“; ტსხვა კიდევ წვრალი ერთეულებიც იქნება ავტონომიებიო. ტერმინების ასეთი ხმარება შეუწყნარებელია.

ტერმინოლოგიის ბნეულობა ისე ადვილი არსად არის, როგორც იურიდიულ სფეროში, მარა ამასთანავე, იმდენათ მენებელიც არსად არის, როგორც ამ სფეროში. ისეთია შორის ამ ბნეულობიდან მომდინარეობს აზრის რყევაც (სახელოვანი „шараша“). არ შეიძლება უფლებების მოპოება და დაცვა, თუ კი სწორეთ არ გვექმის მნიშვნელობა იმ სიტყვებისა, რითაც აღენიშნათ ჩვენს მოთხოვნილებას.

ხშირათ სწერს და ამბობენ „პოლიტიკური ავტონომია“, „ადმინისტრაციული ავტონომია“. ასეთი თქმა ნიშნავს მხოლოდ ადამიანის ენის სიბეჩავეს, შიშს, რომ მკითხველმა თუ მსმენელმა ერთმანეთში არ აუიროს ორი სრულიად სხვა და სხვა ორგანიზაცია და მათი ფუნქციები. ნამდვილათ, ავტონომია უეჭველათ **პოლიტიკურია**, ადგილობრივი თვითმართველობა კი უეჭველათ **ადმინისტრაციულია**. იმის გასაგებათ თუ რას შეიცავს ან ერთი ან მეორე, თუ რა არის ავტონომია და ან რას ნიშნავს ადგილობრივი თვითმართველობა, საქმთა გაეშინჯოთ აწ არსებული ეს ორგანიზაციები.

ადგილობრივი თვითმართველობა არსებობს ყველა თანამედროვე სახელმწიფოებში და, იგი იპოება თვით ძველი რეჟიმის დროსაც. ასეთია მაგ. რუსეთში არსებული земство („საერობო დაწესებულებანი“) და საქალაქო თუ სასოფლო თვითმართველობანი. მაგრამ რუსეთში ეს თვითმართველობა იმდენათ შეზღუდულია, რომ საბოლოო ანგარიშით, ყველა საქმეების მთელი ავან-ჩავანი ბიძანდებიან გენ-გუბერნატორები, გუბერნატორები, „ნაჩალიკები“, „პრისტავები“, „ჟურიადნიკები“, „დესტნიკები—გროოდოვები“ და სხ. წვრილად და სხვები ადმინისტრატორები. დემოკრატიის მოთხოვნა კი ის არის, რომ ყველა საქმეები, რასაც აწარმოებენ ეს ბატონები და აგრეოვე მღვდლები (დაბადება-ქორწინება, გარდაცვალების დავთრები), ვადეცეს სოფლის, ქალაქისა და მაზრა-გუბერნიის საბჭოებსა და გამეგობათ და მათ მიერვე არჩეულ მოხელეებს. ეს იქნება ადგილობრივ თვითმართველობის განხორციელება. სულ სხვა არის ავტონომია.

ავტონომიებს ჩვენ ვხედავთ მხოლოდ დაწინაურებულ და კაპიტალისტურათ უმაღლეს წერტილამდე განვითარებულ სახელმწიფოებში, ასეთ ავტონომიებს წარმოადგენენ მაგ. ინგლისის კოლონიები: ავსტრალია-

კაპის კოლონია (აფრიკაში), კანადა და სხ. ავტონომიები ავრთვე შეიქცაობის შემადგენელი ნაწილები, კანტონები, ამერიკის რესპუბლიკის შტატები (შტატი ან ინგლისურათ „სტიეტი“ ქართულათ ითარგმნება „სახელმწიფო“). სახელოვანი იურისტები დღევანდამდე კამათობენ—ამ ავტონომიებს დაერქმევა სახელმწიფო თუ არაო. გერმანელი იურისტები და მათ შორის ცნობილი გ. ელდინგი, აცხადებენ—არა, არ დაერქმევა, მათი სახელი ავტონომიაო. ფრანგი და ბელგიელი იურისტები და მათ შორის ცნობილი ესმენი და ედ. პიკარი ამ ავტონომიებს უწოდებენ სახელმწიფოებს. დაფანებთ თვის იმას, თუ რომელი მხარე აქ მართალი. საეკლესიოთა თვითონ ფაქტი კამათსა. აშკარა ავტონომია იმდენათ უახლოვდება სახელმწიფოებრივ ორგანიზაციას, რომ უკვე თით განსწავლულ იურისტებისათვის ძნელათ დასანახი და საქოქმანია თუ რითი განსხვავდება ერთი მეორისაგან. მართალია, სახელმწიფოსა და თვითმართველობის შორისაც არის მზავსება; ასე მაგ. ქალაქის საბჭო („ლუმა“) უღრის სახელმწიფო ლუმას (პარლამენტს), გამგეობა—სამინისტროს, მთავრობას და ქალაქის თავი უღრის პრეზიდენტს ანუ მეფეს. მაგრამ ყველასათვის ცხადია, რომ ეს მზავსება მხოლოთ გაირგველია, ფორმალურია. ხილო მოქმედების ხასითი და ნამოქმედობის ძალა კი აქ და იქ სულ სხვა და სხვა არის. განა ასეთივე სახელმწიფოსა და ავტონომიის ურთიერთშორისი მზავსება შენახოთ.

სახელმწიფოს ნიშნობილი, არსებითი მხარე, მისი საფუძველი არის **სახელმწიფო უფლობა** (pouvoir, власт) *, რასაც აქვს სამი გამოხატულება, სამი ფუნქცია—კანონმდებლობა, მოსამართლეობა და მმართველობა; აქედან სახელმწიფოს სამი მთავარი ორგანო—1) პარლამენტი, 2) სასამართლო და 3) სამინისტრო. ადგილობრივი თვითმართველობა, ჩვეულებრივათ, მონაწილე სახელმწიფო უფლობის მხოლოთ ერთთა-ერთი ფუნქციისა, მმართველობისა; დანარჩენს იგი ვერ გაეყარება. სახელმწიფო უფლობის არსებას, მის დედა-ძარღვს კი შეადგენს კანონმდებლობა. კანონი და თვითმართველობის დადგენილებანი თუ აღმინისტრაციული განკარგულებანი „რასპორიაციები“ არ უნდა აუღრიოთ ერთმანეთს, თორავ სახელმწიფო საქმეებში ვეღარას გვივგებთ თავ-ბედისას და ყველაფერი აქ ჩვეთვის წყვდიადში გამოხევევა! მართალია, ძველი რეჟიმის დროს ყოველი „რასპორიაციენი“, „უქაზი“, „პრაკაზი“, „ცირო-

კულიარი“ და ყოველი აღმინისტრაციული პირადი განსჯა („უსმოტრენიე“, „ვილი ნაჩალსტვა“) და სხვა ამგვარები მიუცილებლათ ეწვეიან კანონის მაგიერობას; მაგრამ იურისტები აკი ამიტომაც ძველ რეჟიმს არ უწოდებენ „ლგალურ რეჟიმს“, უფლებრივ წყობილებას! აკი ამიტომაც ამზობენ, რომ ძველი რეჟიმი დაყრდნობილია თვითნებობასა და ძალმობრეობაზე. რომ აქ გამეფებულია დესპოტიზმი და ტირანია. სულ სხვაა თანამედროვე სახელმწიფოში, ე. ი. კონსტიტუციონურ, უფლებრივ წესწყობილებაში. აქ არავინ და არაფერი არ შეიძლება იდგეს კანონზე მაღლა; სანამ კანონი არ გაუქმებულა კანონიერი წესით, მას თანამართ ემორჩილება, როგორც გვირგვინოსანი, ისე უზარალო მთხოვარა. ასეთია უფლების მეცნიერული თეორია, მაგრამ, ვიმეორებთ, თუ არ ვიხელმძღვანელებდით თეორიით, ისე წყვიდალში ბოლოდ მოგვიხდებოდა. უფლებრივ წესწყობილებაში თვითმართველობის ყოველი დადგენილება დაყრდნობილია კანონის ფორმალურ, მკაფიოთ განსაზღვრულ ბრძანებაზე; იგი მხოლოთ კანონის გატარება კალკე კონკრეტულ შემთხვევებში, არც მეტი, არც ნაკლები.

ავტონომიის დადგენილება კი თვითონ კანონია; იგი ეხება არა ამა თუ იმ კონკრეტულ შემთხვევას, არამედ მიუღრივ ასეთი შემთხვევებისას, ე. ი. ის არის საყოველთაო და საზოგადო. ცენტრი ავტონომიის უზომავს მხოლოთ სფერას მოქმედებისას და ეუბნება: აი ამ ჩარჩოებში, ამ ასპარეზზე შეგიძლიან ისეთი კანონები გამოსცე, როგორც შენი ნება-სურვილი იქნებოა. მაშასადამე, ავტონომიის მინიჭებული აქვს თვითონ **არსება** სახელმწიფო უფლობისა, ე. ი. კანონმდებლობა. ასეა თეორიაში და ასევეა პრაქტიკაში. ყველა დღეს და დღემდის არსებულ ავტონომიებს მოეპოვებთ კანონმდებლობის ფუნქცია და მისი ორგანო პარლამენტი. ხილო საკუთარი კანონები თავის თავთ იგულისხმებს საკუთარ სასამართლოს და მმართველობას. ასე რომ ავტონომიის აქვს სახელმწიფო უფლობის ყველა ფუნქციები და ყველა ორგანოები; და აი ამიტომაც სახელმწიფო ძნელათ გასარჩევი ხდება ავტონომიისაგან. აქ არსებითი განსხვავება წაშლილია. განსხვავება მხოლოთ **რაოდენობით**. მოქმედების ასპარეზი ერთგან მეტია, მეორეგან ნაკლები, ხილო მოქმედების ხასითი და ნამოქმედარის ძალა ორივეგან ერთი და იგივეა.

მაშ ასე. წინააღმდეგ ამხ. ჩხენკელისა, ავტონომიისა და ადგილობრივ თვითმართველობას შუა განსხვავება ყოფილა ღრმა, ძირითადი და არსებითი. რამდენადაც უნდა გავაფართოვოთ ან შევიარყოვოთ ავტონომიისა და თვითმართველობის სამოქმედო ასპარეზი, ავტონომია მაინც ავტონომიათ დარჩება და თვითმართველობა კიდევ თვითმართველობათ.

წარბოვიდგინოთ, რომ ამა თუ იმ ნაციას მინიჭებული აქვს ავტონომიური უფლებები მხოლოთ და მართლ სულიერ კულტურის საკითხებში, როგორც არს

* ამ ცნებას ჩვენს პრესაში აღნიშნავენ ხოლმე ახალ ტერმინით—„ძალა-უფლება“, მარა, ჩემის აზრით, უმჯობესია ვინმაროთ „უფლობა“. „უფლებისათვის“ ძალის აკვიტება ზედმეტია, რადან ყოველ უფლებას განუყოფელთ თან სდევს მფარველი გარეშე ძალა. მარა უფლებება ბევრი უფლებებითაც იყოთ აღჭურვილი და მაინც ჯერ კიდევ არა გქონდეთ **უმაღლესი ბატონობა**, რასაც იგულისხმებს власт, pouvoir, და რასაც საესებით ეტყვის ჩვენა ტერმინი „უფლობა“.

სწავლა-განათლების საქმე, სკოლების, ბიბლიოთეკა-მუზეუმების, თეატრებისა და სხვ. ასეთ დაწესებულებათა დაარსება და გაძლიერება. დასახლებულ უფლებების მოპოვება იმას ნიშნავს, რომ აღნიშნულ საკითხებში ცენტრისაგან ჩამორთმეულია სახელმწიფო უფლება-ფუნქციები და ეს ვადაცემულია სათანადო ნაციონალურ საბჭოში თუ პარლამენტში. აქ ნაციის კულტურული ცხოვრება მიმდინარებს ცენტრისაგან დაუკითხავად და დამოუკიდებლად. ნაცია ყველა თავის კულტურულ დაწესებულებას ჰქმნის თვითონ, საკუთარი **ნება-სურვილისამებრ**, საკუთარი ორგანოების საშუალებით და თვითონვე უძღვება საკუთარი ძალ-ღონით ე. ი. თვითონ აწერს თავის ნაციის ადამიანებს საჭირო ვადასახადებს და მას თვითონვე ჰკრევს. ერთი სიტყვით, აქ საქმე მოწყობილია სახელმწიფოებრივად, აქ ნაციას მინიჭებული აქვს სათანადო პოლიტიკური უფლებანი, აქ ის ანხორციელებს პუბლიკურ (საზოგადოებრივ) უფლებრივ ნორმებს, რომელიც არის გამოხატულება მინიჭებულ **სახელმწიფო უფლებისა** (განსაზღვრულ სფეროში, რასაკვირველია, ამ შემთხვევაში მხოლოდ კულტურულ საქმეებში). ამიტომაც კულტურულ საქმეების ასეთ მოწყობილობას ჰქვიან ავტონომია. ცხადია, რომ ავტონომია და თვითმართელობა „ეროვნულ ასპარეზზედაც“ ერთი მეორისაგან განსხვავებული ყოფილან **არსებით**.

როცა ავტონომიის სამოქმედო ასპარეზი შემოფარგლულია ნაციის მხოლოდ კულტურული საკითხებით, მაშინ მას ეწოდება კულტურული ანუ, უკეთ, ნაციონალ-კულტურული ავტონომია, რათა იგი გავარჩიოთ ფართე და სრულ ავტონომიისაგან. პირველი ამ უკანასკნელის ერთი სახე, ერთი კატეგორიაა. ორივე პოლიტიკური ავტონომიაა. მათ შორის განსხვავება მხოლოდ **რაოდენობითია**, ე. ი. ერთის სამოქმედო ასპარეზი უფრო ვიწროა (მხოლოდ კულტურული საკითხები), მეორესი კი უფრო ფართია და სრული. (კულტურულ საკითხებთან ერთად მის ხელშია ნაციის მთელი სოციალ-ეკონომური ვითარება მის საცხოვრებელ ტერიტორიის საზღვრებში). სად რომელი ავტონომია უნდა იქმნას მოთხოვნილი—ეს, რასაკვირველია, დამოკიდებულია ადგილობრივ პირობებზე. ამხ. ჩხენკელი გადაჭრით აცხადებს, რომ ჩვენში ნაციონალ-კულტურულ ავტონომიაზე მეტის განხორციელება არც შესაძლებელია და არც სასურველია.

რამდენათ საფუძვლიანია ეს აზრი, ამას დაეინახეთ შემდეგ წერილში.

აკადემიკოსი
ი. რ. თარხნიშვილი

ჯერ კიდევ არ გაციებულიყო უღმობელი სამარე, რომელმაც მიიბარა სახელოვანი მამულიშვილი, მეცნიე-

რი—მოქალაქე და საყვარელი პროფესორი პეტრიაშვილი, დამგლოვიარებული საზოგადოება ჯერ ისევ ამ სამარეს ჩასტკეროდა, რომ კვლავ მივიღეთ სამწუხარო ამბავი: 11 აგვისტოს, კრემოვიცში (ავსტრია) გარდაიცვალა აკადემიკოსი ივანე რომანოზის ძე თარხნიშვილი.

განსვენებული კარგათ იყო ცნობილი მთელს ევროპაში, როგორც გამოჩენილი ფიზიოლოგი. რუსეთის მეცნიერთა შორის მას პირველი რიგის ადგილი ეჭირა. მას თვალსაჩინო წვლილი შეჰქონდა მეცნიერების წინსვლა-განვითარებაში, მისი სიკვდილი ერთბაშად დიდი დანაკლისია მთელი რუსეთისათვის, რომელიც ასე ღარიბია სამეცნიერო ძალებით.



† ი. რ. თარხნიშვილი.

აკადემიკოსი თარხნიშვილი ქართველ თავადებთარხან-მოურავების გვარიდან იყო. იგი დაიბადა ს. ახალქალაქში 1846 წ. უმაღლესი სწავლა მიიღო რუსეთს, ჯერ პეტერბურგის უნივერსიტეტში და მერე საიმპერატორო სამედიცინო-ქირურგიულ აკადემიაში. კურსის გათავების შემდეგ ის აკადემიაშივე დასტოვეს პროფესორობისათვის მოსამზადებლად. მან სპეციალობათაირჩია ფიზიოლოგია და მთელის არსებით იწყო სამეცნიერო მუშაობა. 1870 წ. მისცა სადოქტორო ეგზამენი და დაიცვა დისერტაცია. 1872 წ. ორი წლით გაემგზავრა საზღვარ-გარეთ სწავლის განსაგრძობათ. მოიარა ევროპის ყველა გამოჩენილი საფიზიოლოგიო ლაბორატორიები და მეცადინეობდა სახელოვან მეცნიერებთან, სხვათა შორის კლოდ-ბერნართან, პარიზში. 1875 წ. დამტკიცებულ იქნა პროფესორათ ფიზიოლოგიის კათედრაზე სამედიცინო-ქირურგიულ აკადემიაში, სადაც დაჰყო 1895 წლამდე; იმავე წელს დაინიშნა პროფესორათ პეტერბურგის უნივერსიტეტში, სადაც კითხულობდა ბიოლოგიისა და საზოგადო ფიზიოლოგიის კურსს.

პროფესორობის დროსვე იგი განაგრძობდა თავის სამეცნიერო კვლევა-ძიებას და აქვეყნებდა მრავალ საინტერესო და შესანიშნავ შრომას ფიზიოლოგიის საკითხებზე. დავასახლოთ რამდენიმე: პსიხო-მოტარული ცენტრები ახლათ დაბადებულ ცხოველებისა და მათი განვითარება სხვა და სხვა პირბობებში; ცხოველების ნორმალურ ძილის ფიზიოლოგია; თავ-მოკლე ცხოველების ავტომატური მოძრაობანი; ადამიანის კანის გაღვანიურ ტოკების მოძრაობა მგრძნობელობის ორგანოთა გაღვნიებით და სხვა და სხვა პსიხურ ზე-გავლენით; რა გავლენა აქვს ადამიანისა და ცხოველების ორგანიზმზე მუსკას, რენტგენის სხივებს, პინაოტუზმს; სმენის შიდა რეცეპტორების სუბიექტუალური; ადამიანის გულის ცემის აჩქარება სურვილისამებრ; ციკლითელას მანათობელ აპარატის მექანიზმი და სხ. და სხ.

აქადემიკოსი თარხნიშვილი აგრეთვე ცნობილი იყო როგორც შესანიშნავი პოპულიარიზატორი. მან დიდი სახელი მოიხვეჭა პეტერბურგში თავის საჯარო ლექციებით ფიზიოლოგიიდან, ბიოლოგიიდან და ჰიგიენიდან. განსვენებული მონაწილეობას იღებდა აგრეთვე მრავალ საზოგადო საქველმოქმედო დაწესებულებებშიც. იმყოფებოდა, მაგ., ტენიშევის სასწავლებლის სამხრუნველო საბჭოში, პედაგოგიურ აკადემიაში, იგი იყო აგრეთვე სახალხო უნივერსიტეტების საზოგადოებათა თავმჯდომარეს ამხანაგი. მონაწილეობას იღებდა მრავალ სპეციალურ და პოპულიარულ სამეცნიერო ჟურნალებში, თვითონვე რედაქტორობდა ჟურნალს „სამედიცინო ქიმია და ორგანოთერაპია“. ქაბათულ ენაზე საკუთარივე ქართველობისათვის განსვენებულს არაფერი არ გაუეთვებია, მარა მისი ნაშრომანწივე ქართველობასაც გვეკუთვნის ისევე, როგორც იგი ეკუთვნის კაცობრიობას. ჩვენ სამშობლოსადმი სიყვარულიც მის გულში არ უნდა ყოფილიყო ჩაფერვლილი. ამ რამდენიმე წლის წინათ, როცა ბრიუსელში გამართულ ფიზიოლოგთა საერთაშორისო კონგრესზე რეფერატი წაითხზა ახალგაზრდა ქალმა ქან ბარბარე ყიფინაძე, ი. რ. განსაკუთრებული სიამოვნება გამოსთქვა იმის გამო, რომ მეცნიერებათა კონგრესის კათედრაზე მან დაინახა ქართველი ქალი.

აკადემიკოსი თ. თარხნიშვილი გარდაიცვალა 62 წლისა, სასიქაღდლო მეცნიერის შარავანდელი გარემოცული.

სხვა-და-სხვა ამბები

ჩ ვ ე ნ ი

— დღემდე ტფილისში ხოლერის გაჩენიდან ავთ გამხდარა 14 კაცი. ამათგან 12 გარდაცვლილა.

— ხოლერის აცრის მსურველთა რიცხვი თანდათან მატულობს ტფილისში, რადგან ზუბალაშვილის თავშეუადრში ექიმთა კომისიას უჭირდება ყველა მსურ-

ველთ აუცრას, ამიტომ ქალაქის რამდენიმე ნაწილში მოეწყობა სასაქრელი განყოფილებები. მაგ., ხარფუხში, ავლაბარში და ვოგზლის ქუჩაზე.

— გაზ. „კავ.“ პეტერბურგიდან ატყობინებენ, რომ 18 ივლისს მინისტრთა საბჭოში შეტანილ იქნა პროექტი აგრარული რეფორმისა კავკასიაში.

— ტფილისში ამ მოკლე ხანს მიღებულ ცნობებით, პეტერბურგში შესაძლებლათ ვერ სცნეს კავკასიაში ნამესტიკობის გაუქმება. გრაფი ვორონცოვ-დაშკოვი ერთი თვის შემდეგ დაბრუნდება კავკასიაში.

— ქ. შ. წ. კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებაში ნებაბარდა მიიღო სოფელ მათხოჯში (ხონის საზოქაულო) დააარსოს სამკითხველო.

— „ბაკუ“-ს პეტერბურგიდან დებეშით ატყობინებენ: ნამესტიკი ხელ-ახლათ იყო პეტერბურგში. ამხანათოთხ საათს დასკო აუდიენციაზე ხელმოწევსთან. პეტერბურგში მოიწონეს გრაფის მიერ წარდგენილი პროექტი რეფორმებისა და ის პრინციპები, რომელზედაც კავკასიის მართვა-გამგეობა უნდა მოეწყოს. მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე სტოლიპინი ამ რეფორმების მომხრეა. გრაფ ვორონცოვის მდგომარეობა უფრო განმტკიცდა. განზრახულ რეფორმებს სახელმწიფო სათათბირო შემდგომარე განიხილავს. დარწმუნებულები არიან, რომ ამ რეფორმებს თვითონ გრაფი განახორციელებს ცხოვრებაში.

— სახალხო უნივერსიტეტის ქართულმა სექციამ დაადგინა დაიწყოს წერა-კითხვის მსურველთა მიღება ჯერ ერთ იმ სკოლაში, რომელიც იმყოფება გოგოლისა და ფეიერვერკის ქუჩების უბნებში, ახანოცბის მალა. ამით აცნობილს ქართველი სექცია ყველა წერა-კითხვის უცოდინარ მუშებს ქალებსა და ვაჟებს, რომ მიღება წერა-კითხვის უცოდინართა დასახლებულ სკოლაში იწყება ორშაბათს 25 აგვისტოდან. ჩაწერა შეიძლება აქ ყოველ დღე საღამოს 6 — 8 ს., გარდა კვირათქმისა. მიიღებენ ყველა წერა-კითხვის უცოდინარ ქალებსა და ვაჟებს, ვინც 16 წლისაზე ჰატარა არ იქნება. სკოლაში მოსიარულეთა რიცხვი რომ შესრულდება, სწავლის დრო ალდე იქნება გამოცხადებული გახტებში. იმედია წლის უფრო მეტი ჩაწერებანი ამ სკოლაში ვიდრე შარშან იყო.

— გამოვიდა საყმაწვილო ჟურნალი „ნაკადულის“ მე-16 ნომერი (მცირე წლოვანთათვის).

— აკრძალულ ცნობების დაბეჭდვისათვის თბილ. გენ.-გუბერნატორმა ყოველდღიური გახტების „ზანგაკის“ და „ხომლის“ რედაქტორები დააჯარიმა თვითეთლი 25 მან. თუ ვერ გადაიხდიან მიუსაჯა 7 დღით დატუსაღება.

— რედაქციამ მიიღო ახალი წიგნი „თანამედროვე პიესები“ გამოცემა ს. ტარუაშვილისა. წიგნი შეიცავს ორს ორიგინალურს და ორსაც ნათარგმ პიესებს: 1) „კონცა პირველი და უკანასკნელი“ გრ. გვერი. თარგმ. ს. ტ—სა; 2) „ფხვთა მეფე“—მისივე; 3) „მწუხარება

დღეა სიამოვნებისა ანუ ცოდვა“ დრამა 2 მოქ. ს. ტარ—სა. 4) „მოხერხებული აღმსარებელი“ ხუმრობა 1 მოქ. მისივე. ფასი 30 კაპ.

რ უ ს ე უ თ ი.

— სიკვდილით დასაჯეს: ვარზაფაში—რვა, სარატოვიში—შიდი, კრემენჩუგში—რვა, ტვერში—ერთი, ტომსკში—ერთი.

— სიკვდილით დასაჯა გადაუწყვეტეს: სიმფეროპოლში—ცხრას, ვარზაფაში ცხრას, კიევიში—ორს, რიგაში—ოთხს, სარატოვიში—სამს, სარაპულში—ოთხს, ოდესაში—ოთხს. (ნ. რევი“ №№ 191—194).

— დაჯარიმეს შემდეგი ვაზ.: ხერსონ. ნოვ.“—500 მან., რადან „რევი“—დან გადაბეჭდა ზოგიერთი ცნობები პირველ სახელმწ. დუმის დებუტატების განთავისუფლების შესახებ; ლიბავის ვაზ. „ლუბ. ატლ.“—3000 მან.

— განათვისუფლეს მოსკოვის ციხიდან 1-ლი სა. სახელმწიფოს დუმის დებუტატები, რომელნიც დაპატიმრებულნი იყვნენ ვიბორგის მოწოდების თაობაზე.

— ცარცინში ბერ ილიოდორის „საუბრის“ შემდეგ მისმა მშენებლებმა გალახეს ინტელიგენტები.

— ქ. ეკატერინოსლავში ერთი თვით დააპატიმრეს ვაზ. „პრიდნ. კრ.“ ფელეტონისტი მ. ილიოდორეს და იოანე კრონშტადელის წინააღმდეგ დაწერილ სტატიისათვის.

— მთავრობის განკარგულებით მოსკოვში შესწავლა მოკმედება პიროგოვის საზოგადოებასთან არსებულ კომიტეტისა, რომელიც დახმარებას უწევდა მოუსაგლოებისაგან დაზარალებულ მცხოვრებთა.

— რადგანაც პოლიციები ბიოკოტს უცხადებენ ვარშავის უნივერსიტეტს, ერთი მეორეზე მას თავს ანებებენ პოლიცი—პროფესორებში.

— ოდესელი მოვსაგეინი სახოვენი სტოლიპინს გააძევეს ქ. ოდესიდან ოთხი პროფესორი.

— ფინლიანდიაში ღიღის ყურადღებით ეკიდებიან ტოლსტოის იუბილეს. გაზეთებში აუარებელი წერილები იბეჭდება ტოლსტოიზე. ერთს ბიუროკრაფიულ წერილში მოთავსებულია ცნობა იმის შესახებ, რომ ტოლსტოი ჩამომავლობით ნემეკია. მისი წინაპარი დიკი გადმოსახლებულა გერმანიიდან, რომლის ერთ-ერთმა შთამომავალმა პეტრე ღიღის დროს მიიღო გრაფობაო.

— ქ. ეკატერინოსლავში 3 აგვისტოს ღიღის ამბით გაიხსნა ახალი საზოგადოება „ორთავიანი არწივი“. წარმოითქვა რამდენიმე სიტყვა, სადაც ქეშმარიტ-რუსულათ ეცხბოდენ ებრაელებს, მათ ექსპლოატაციას, ძალ-მომრეობას და სხვ. საზოგადოების გახსნას დაეწერნენ კიევისა და ოდესის რამქლები. იმავე დღეს საღამოათ დაიწყო ეკატერინოსლავში ებრაელების აკლამა-აწიოვება. ეკატერინოსლავიდან გამოსცადეს შავი რეზინის ლახტის ძალი. შვარაზმელები (მომეტებულ ნაწილათ

ახალგაზღვებია) უცვივიან სახლში ებრაელებს; ამტრევენ კლიტებს, ქურჭლებს, თხოულობენ ფულს და ლულს, იტაცებენ ავეჯულობას, არ ინდობენ არც მოხუცს, არც ბავშვებს (თვის ებრაელის სახლში აკვნიდან ამოგლიჯეს სამი თვის ბალი და იატაკზე გადინსროლეს); დაღის 20—30 შვარაზმელი ერთად (მათ შორის დედაკაცებიცაა) და რეზინებით სცემენ ებრაელებს... პოლიცია თითქმის არავითარ ზომებს არ იღებს მათ წინააღმდეგ რამქმელები ხმა მალდა აცხადებენ, რომ იმათ არავისი არ ეშინიათ და იცავენ სამშობლოს...

— ამ ცოტა ხანში ქ. სარატოვის ერთ-ერთ გარეთ უბნის ახლო ბავშვები სობრიდენ მიწიდან ქვებს თევზების დასაქურათ. უცბათ ნახევარი არშინის სიღრმეზე ისინი წააწყდენ ტომარას, რომელიც ამოსწიეს, მარა ვერ ამოიღეს. ბავშვებმა გასკრეს ტომარა და გაშეშდენ: ტომარაში იღვა აღამიანის გვამი, ბავშვები გაიქვენ სახელები და შეატყობინეს შობლებს, რომელნიც მოგროვდენ და დაუწყეს ნიჩბებით მიწას თხრა. ერთს ორმოში იპოვეს ოთხი ტომარა აღამიანის გვამებით. მეხუთე გვამი იღვა კუბოში. ყველანი მიხედენ, რომ ესენი სახედრო სასამართლოს გადაწყვეტილებით ჩამომხეჯალთა გვამებია, ყველას კისერზე მოდებული ჰქონდა თოკი... ჩამკულნი იყვნენ დარბილთ, გლენხურათ; ერთს ფეხებზე ეცვა ქალმეტი. შეიყარა ორი ათას კაკამისი. პოლიციამ ძალით გაფანტა ხალხი, ყველა აღელვებული იყო სხვათა შორის იმით, რომ გვამები ზეცხურათ იყო ჩაყრილი მიწაში უკუბოთ იმ დღისა; სადაც ყრიან ქალაქის ნაგავსა და უსუფთაობას.

— შავი ძალები ღიღის ამბით დაფაცრობენ, რომ ხელი შეუშალონ ტოლსტოის იუბილეს. ჩვენ ვიცით, რომ მდებლემმა მიიღეს სინარდისაგან მოწერილობა გასწიონ ავიტაცია ტოლსტოის იუბილეს წინააღმდეგ. ესენიც, რაც ძალია და ღნე აქეთ, სემინარიულათ და ქეშმარიტ-რუსულათ ღანძლავენ და არ ზოგენ დიდებულ მწერალს. არ შეიძლება ყურადღება არ მივაქციოთ მოგილოვის ვასიკოპოსს მიტროფანეს, წვევს სახელმწიფო დუმისას, რომელმაც მოწოდება გამოუშვა თავის სამწყსოსადგმ ტოლსტოის იუბილეს დღესასწაულობის წინააღმდეგ. აი რას სწერს ის, სხვათა შორის, ტოლსტოიზე: „ლ. ნ. ტოლსტოის სახელი თითქმის დავიწყებას მიეცა. იმის ლიტერატურულ დიდებას მკრათლი ფერი დაედო, რადგანაც ის დაადგა დემოკოვის გზას; მან თავის გაშმაგებულ წერილებით ქრისტეს სარწმუნოებაზე და სახელმწიფოზე გაითხარა ორმო, რომელშიაც თვითონვე ჩავარდა. ვახარებელი, ურცხვი და თავხედი სატანიურ სიამაყით ათავებს თვის საზოხლარ საუკუნეს განდევნილი ეკლესიიდან უქკო მოხუცი“. ანმარად ამკობს ქრისტეს ეკლესიის წარმომადგენელი იმ კაცს, რომლის სახელი მთელ დედამიწის ზურგზედა მოფენილი. სულიერ მამებს მხარს უჭერენ ზოგიერთი გუბერნატორები, რომლებიც უკრძალავენ ხალხს, რომ მათ არ მისცენ საზოგადო ხასი-

თი ტოლსტოის დღესასწაულს. ამ დღეებში განათლებ-
ბის მინისტრმაც დაგზავნა ბეგრ ქალაქებში ცირკულია-
რი, სადაც ის მასწავლებელთა და მოსწავლეებს უკრძა-
ლავს მიიღონ მონაწილეობა ტოლსტოის მომავალ იუ-
ბილეში.

ო ს მ ა ლ ე თ ი.

ორთქლიმავალ გემ „სენეგალით“ პირიზიდან სტამ-
ბოლს მოვიდა სულთანის მისწული, ახალგაზდა ოსმალითა
მეთაური, პრინცი საბადენი. მან მოასვენა თვის მამის
ღმრადი-მამულის ცხედარი, რომელიც ცხრა წლის წინათ
გაიქცა სტამბოლიდან. სამხედროს შეხვდა სტამბოლის
მცხოვრები. ხალხით გაქედელი იყო ნაპირის ქუჩები,
რამდენიმე ათმა ორთქლიმავალ გემმა ყველა ერთა
დებუტატებით შეეგება „სენეგალს“.

სულთანის იახტა იმპერატორის ოთხი პრინციით
და ორი მარშალით გავიდა ზღვაში, „სენეგალის“ შე-
სახედრათ.

— ფინანსთა მინისტრის განკარგულებით ჩააბარეს
ტახტის მემკვიდრე პრინცი რებად-ფოშის თვისი თეიური
ჯამაგირი 200,000 პისატრა (პისატრა 8 კაპ.).
ეს პირველი შემთხვევაა, რომ სამინისტროს იმპერატო-
რის მოგვარესთვის დამოუკიდებლათ მიეცეს ჯამაგირი.
პრინცმა რებადმა ჯავშნიანი გემების „ენევისა“ და
„ნაზის“ ასაგებათ შესწირა 50,000 პისატრა, და მისმა
ორმა ვაჟმა 10,000 პისატრა თითო.

— „რეჩი“-ს კორესპოდენტთან ბასსში ოსმალეთის
სახალხო განათლების მინისტრმა ხაკიბეიმ სხვათა შორის
გამოსთქვა, რომ დღეს ოსმალეთში სწავლა-განათლების
საქმე არის კერძო თემებისა და საზოგადოების ხელში,
ვისაც როგორ სურს იმ ენაზე ასწავლიან, არაა საედი-
დებულო, რომ ოსმალურ ენაზე ასწავლონ. მომავალ-
შიაც, როდესაც მთელი სახელმწიფოს სივრცე
სახალხო სკოლებით მიოფინება, კერძო ინციატივას
სწავლის საქმეში ფრთა არ შეეგვეცემა, ჩვენში არ არის
კლერიკალიზმი და არც მასთან ბრძოლაა საჭირო. ყვე-
ლა ერს ექმნება მინიჭებული უფლება, რომ თავიანთი
ახალგაზდობა აღზარდოს სამშობლო ენაზე.

— ოსმან-ნიზამი, რომელიც ეხლა სამხედრო
მინისტრის თანამდებობას ასრულებს, გერმანელ ყურ-
ნალისტთან ბასსში გამოსთქვა ის აზრი, რომ აუცილე-
ბელი საჭიროა ოსმალეთის არმიის რეფორმა გერმანიის
არმიის მგზავსათო. მაგრამ უწინარეს ყოვლისა საჭიროა
არმა გაიწმინდოს რეკიონურ აფიცრებისგანაო. ყველა
ის აფიცრები, რომელთაც რაიმე ჩრდილი მიაყენეს
თავიანთ თავს ძველი რეჟიმის დროს, დაუყონდელივ
დათხოვნილ იქმნებიან სამსახურიდან.

— სომეხთა რევოლუციონურმა საზოგადოებამ,
„დამნაკუტუტუნმა“ სტამბოლში განაოუწვა მოწოდება,
რამდენშიც გამოსთქვა თავის მოთხოვნები: 1) მოძრაო-
ბის სრული თავისუფლება სომეხთა პროვინციებში, 2)

ძალათ წართმეულ სათემო მამოლების დაბრუნება, 3) გა-
უქმება ამ 13 წლის განმავლობაში გამოცემულ სომეხთა
შემავიწროებელ დადგენილებებისა, 4) განთავისუფლება
ყველა პოლიტიკურ სომეხ პატიმართა და სრული აზნი-
სტია ყველა ემიგრანტებს, რომლის რიცხვი 100 ათასა-
მდე აღის.

დასასრულ მოწოდებაში ნათქვამია, რომ პარტია
„დამნაკუტუტუნ“, რომელიც მოქმედებს ოსმალეთში
18 წელ., იზმარს მთელ თვის ძალას, რომ გაამაროს ოს-
მალეთში პოლიტიკური თავისუფლება. „ჩვენ ვიცოდეთ
თავისუფლება ჩვენივე სისხლით და დავიცავთ იმას უკა-
ნასკნელ სისხლის წვეთებზე არავის ის ჩვენთვის არ
უბოძებია; არავის არა აქვს უფლება წავგვართოს ის!“

ს ზ ა რ ს ე თ ი.

მარანდა. მივიდნენ თავირზს 600 მაკინის ზხედარი.
ამ დღეებში ეინ-ულ-დოულუს ბანაკს შეუერთდება ბა-
ტარია და თეირანის კახაკთა რაზმი.

— ეინ-ულ-დოულემ თავირზში გამოუწვა მოწოდე-
ბა მოქალაქეთაში და აძლევდა წინადადებას გაგზავნა
თითველ უზანს მისთვის რამდენიუ დებუტატი მდგო-
მარების გამოსარკვევით. მოწოდება დარჩა ხმათ მთლად-
დებლისა უდაბნოსა შინა. 19 აგვისტოს შეიარაღებულმა
ფილდებმა ენჯუშენების დებუტატის მეთაურობით გა-
მოახცადა ქ. თავირზის უფროსათ სახალხო მილიციის
ყოფილი ორგანიზატორი უჯალ-ულ-ამულკა, რომელმაც
აღუთქვა წესიერების დამყარება და ნაძირალების თავგასუ-
ლობის აღფეხება.

— ძლიერი აღელვება გამოიწვია ბაგე შაჰში ბირა-
ხსა, არმანსა, ტალიშსა და ტარში არეულობათა შესა-
ხებ ცნობამ. თავირზელები თავიანთი შეუპოვარი ბრძო-
ლით შაჰის რეკიონურ მთავრობასთან აფთროვანებს
ხალხს. ხალხს სურს მხარი დაუჭიროს მათ.

— თეირანში დააპატიმრეს ცნობილი კაპიტალისტი
გაჯი.სალიკ-ხანი და რვა კიდევ სხვა სოცდგარი. ამ
უკანასკნელ ხანებში კამარლამ სისტემათ შემოიღო
მდიდარი სპარსელების დაპატიმრება იმ მიზნით, რომ
ფულეები აიღოს და გილარბებულები ხაზინა და თავის
ჯიბეები გაეფსოს.

— ქერბალაის სამღვდლოებს კრებაზე დაუდგენია,
რომ გაუგზავნონ სონთაქარს წერილი და აცნობონ მას,
რომ ის აღიარებულ იქმნება შიიტის მორწმუნეთა მე-
თაურათ, თუ ის შიიტისმს არ დაუწყებს ბრძოლას და
დაეხმარება მათ ბრძოლაში ხალხის მტერთათ—უხურ-
პატარი შაჰისთან. („რეჩი“).

ს ა ლ ა მ ო ს უ ა მ ს .

დასაღამოვდა, სიცხემ იკლო სულ შემეხუთებლმა,
თქვა აშალი გარინდულმა მთა, მინდორ-ველმა,
ნიავმა იწყო თავისუფლათ სრბოლა-ნავარდი,
ამღელვარა მოკვლელთა ია და ვარდი.

ლაყვარლმა ზეცამ ველს აფრქვია ცვარნი ციურნი; კაშკაშ მთოვარემ მიმოჰვინა სხივნი ძლიერნი, რომლის სიტურფით სიღამაზით არსნი იხიბლენ და ყოვლის გული მისსა ეშის მახით დაეხენ.

ქალაქ თბილისი, გაქიმული მტკვრის კიდევზე, მთლათ ახმაურდა, უკუაგდო სიხის ბორია, და მდელდურათ, ამაყურათ სიგრცეს შეხვნდა, თითქოს ამ ქვეყნად არავინ არს ჩემი სწორიო..

განცხრომის ძენი, ტპილი ცხოვრებით დანაამები, ლხინს განაგრძობენ... ძვირფასია მათთვის წამები! მათ ბაგეთაგან მარად მოსჩანს ღიმი ნეტარი, ტპილმა ცხოვრებამ გულის შეუწროთ თვისი ნექტარი. დაბურულ ბაღში ქიევობენ, გააქეთ თარეში, მათი განაწინონი სურვილები სჩანან თვალებში; უხვი საღამო მარტოდ იმათ უხიბლავს გრძნობას, ოცნება ცელქი იმათ უწყევს სიგრცისკენ ხმობას.

ხალხში-კი ისევ სიბნელეა გამეფებული, შავი ღრუბლები დასწოლიან და დაუჩრდილავთ; მრავალ მებრძოლი მოღარაჯე წმინდა მიწისა მისსა ტრაპეზზე მზაკეულთაა ტყვით გაუფიბრიათ.

ბულბულის სტენა საამური მათ ყურს არ სწვდება, დაკოდილ გულით მარტოდ გმინვა და წყევა ხდება; ცეცხლი ბილივისა, მტარვალთადმი შურის ძიების მათ მგზნებარ გულში გუზგუზდების, ნელ-ნელ ენთების. და ვაი მაშინ მწვანდებლთა, სისხლის მთხვეველთა, სულ სხვა ნიაგი რომ მიმოჰბერს მათ, მინდორ-ველთა —ხალხის მოძულეთ, მისს იდვის მარად მგომბელსა,— გადაუხდიან „სიკეთისთვის სამადლობელსა“!

დ. თურდოსპირელი.

მაღალს წრამში.

მოქმედება მერე.

(ოთახი მდიდრულათ მოზთულია. კედელზე სარკეა. სავარძელზე არჩილი წეხს მაუხდელი და საბანი ახურავს. შემოდინ გრიშა და კოტე).

გრიშა. არა, ამდენ ხანს ძილი ვაგონილა? (აღვიძებს არჩილს) არჩილ, არჩილ! (არჩილი გაინძრევა და გადაბრუნდება).

კოტე. დაანებ თავი, ნუ აღვიძებ.

გრიშა. როგორ თუ ნუ ვაღვიძებ? საცაა დოლი დაიწყება. (აღვიძებს) არჩილ, არჩილ! დოლი დაგვიწყდა?

არჩილი. (თვალებს ახელს და გადმობრუნდება). ჰაა, დოლი? (თვალებს იფშენტავს) ოოჰ, გაუმარჯოს გრიშასა და კოტეს. (ხელს აბთმევენ ერთმანეთს) ასე აღრე სად ეშმაკში ეგდევით?

კოტე. (სათს დაჩერებია) შენ აღრე გვგონება! პირველის ნახევარია!

არჩილი. (წამოჯდება) რას ლაპარაკობ? რათა მგონები! (ხელს გაიწყდის მაგიდისაკენ და ზარს რეკავს. ცოტა ხნის შემდეგ შემოდის მოსამსახურე).

მოსამსახურე. რას მიბრძანებთ, კნიაზო?

არჩილი. შე ყურუმსალო, რატომ არ გამაღვიძე ამდენს ხანს?

მოსამსახურე. ძალიან გემინათ და ვეღარ გაგიბედეთ, კნიაზო!

არჩილი. პირი დამაბანინე. (მოსამსახურე ვადის, არჩილი ადგება და თმასა და წვერ-ულვაშს ისწორებს) ძილიან მიძინებია სწორეთ!

გრიშა. რანაირათ გძინავ ამდენს ხანს, მიკვირს.

არჩილი. განა რამდენს ხანს მეძინა? კარგაა გათენებული იყო, სახლში რომ დაებრუნდი.

კოტე. კლუბში იყავი?

გრიშა. მთვას რალა კითხვა უნდა!

არჩილი. ვიყავი, მაგრამ წყავავე.

გრიშა. ერთი ეს მითხარი, მოვიგია როდისმე!

არჩილი. რას ლაპარაკობ? როგორ არ მომიგია! შარშან არ იყო, რომ ერთ საღამოს რვაათსი მოვიგე?

გრიშა. ის იყო და ის!

კოტე. არჩილ! რამდენი გექნება სულ წაგებული?

არჩილი. რა ვიცი. ორმოცდაათი ათასზე მეტი უნდა იყოს. ბევრი გექმებთ გუშინ, მაგრამ ვერ გნახეთ. კლუბიდან ვაგსწიეთ ჩვენს რესტორანში და დილაშდის ექვიფობდით. (შემოდის მოსამსახურე: თასი შოაკეს, წყალი, საპონი და პირსახოცი. არჩილი პირს იბანს).

გრიშა. კუცკა-მუცკა იყო?

არჩილი. შენ რას ჩაიკვიდი კუცკა-მუცკას?

გრიშა. რაც გინდა თქვი და კარგი ვოგოა.

არჩილი. ამ ტუტუტს უყურეთ! განა გრიშა ვარ, რომ ცუდი ამეყვანა!

გრიშა. თუ ძმა ხარ, ერთ ღამეს დამითმე.

არჩილი. მოშორდი თავიდან.

გრიშა. შენ მაინც ცოლს ირთამ და კუცკა რალათ გინდა?

არჩილი. ცოლი თუ შევირთე, მაშინ შეიძლება დაგიმო. (არჩილი პირს იხოკავს. მოსამსახურეს გააქვს ტაშტი და წყალი).

კოტე. თუ არა, მაშინაც სათუოა? (იციანის).

არჩილი. მაშ რა გეგონა?

კოტე. არა, რაკი ცოლს შევირთამ, მერე კუცკა-მუცკები აღარ შეგვეფერება.

არჩილი. (სარკესთან თმას და წვერ-ულვაშს ივარცხნის, შემდეგ ულვაშებს აიკრავს) რა შეილია! თუ ცოლი შევირთე, აბა მაშინ უნდა უყურო კუცკა-მუცკებს. იმისთანებს მოვიყვან, რომ თვალეები გრჩებოდეთ ზედ, თვალეები.

გრიშა. (სათს დაჩერებია) წავიდეთ, თუ მოხვალთ თორემ დავგავიანდება.

არჩილი. არ იციოთ, რომელი ცხენები იღებენ მონაწილეობას დოლიში?

კოტე. (უბიდან დაბეჭდილ ქალაღს ამოიღებს და არჩილს აწვდის) აი და წაიკითხე.

არჩილი. არა, შენ წაიკითხე.

კოტე. (კითხულობს) მეხუთე გრუპაა. სამი ვერსია.

საერთო გზა. პირველი — ირემა, მეორე — ჩაჩისბეი, მესამე — ვოლგარი.

არჩილი. ვოლგარი იღებს.

კოტე. სეკევა, — ჩაჩისბეი ძლიან გარბის. (კითხულობს) მეწიდე გრუპა. ვერს ნახევაი. ფოკი, კომეტა, ვარი, მტრის ბრახი.

არჩილი. ფოს ვერც ერთი ვერ მოწვდება, — სანადღოს მოგვებთ.

კოტე. (კითხულობს) მეოთხე გრუპა. ვერს ნახევაი. შანელი, ზარემა, ვანკა. მეცხრე გრუპა. სამი ვერსი. დამატი, სესტერკია, ვიზაპურიშკა, ჩემბარი, სხივი, პირატი.

არჩილი. დამატი ყველას გაასწრობს, ოო! რა ცხენია, რა ცხენი! პირატისა კი არ ვიცი მხოლოთ! ერთის სიტყვით ან დამატი ან პირატი.

გრიშა. სხივსაც არა უშავსრა.

არსილი. სად სხივი, სად დამატი, რას ლაპარაკობ!

კოტე. (კითხულობს) პირველი გრუპა. ვერს ნახევაი. ნონეტი, კანტი, გექტორი, ნივილისტი, ურნა, კაიი, ფლეშ-როიალი, რაზგრომი, მირტა.

არჩილი. ნონეტთან ყველა ქვით!

გრიშა. უკაცრავით! მე გექტორზე ვითამაშებ და შენ ნონეტი მიირთვი, — ვნახოთ, ვინ გამიმარჯვებს.

არჩილი. ვერ მოვლივარ, თორემ იცოცხლე, მე შენ ტყავი გვაძრო!

კოტე. (კითხულობს) მერვე გრუპა. ვერს ნახევაი. ატლასი, სარმატი, ალტაირი, არაბჩიკი, სალამანდრა, პრინცესა, ტერებელდა, პოპეია, რეტვიზანი, ლორდ-ბილბასი.

არჩილი. ატლასში და სარმატში ან ერთი მივა უშაღ ან მეორე.

კოტე. (კითხულობს) მესამე გრუპა. ხიი-ფორესტი.

არჩილი. (გააწყვეტინებს) ამ ცხენს სრულებით არ ვიცნობ.

კოტე. (განაგრძობს) შეილოკი, მარსელიეზა, ნერეიდა, მისს ღუნკანი, ბობო, ყირონი, პოპუხნი, უნდინა, მანონი, სემპერ-აენტი.

არჩილი. ნერეიდაზე ითამაშეთ და, თუ წაავით, პირში ჩამაფურთხეთ.

გრიშა. (სათს დაჩერებია) რასა შერებით? საცაა დლი კიდე დაიწყება. რაღას უყურებთ?

კოტე. (ქალაღს დაჰკეცავს და უბეში იღებს. არჩილს) წაპო, რაღა!

არჩილი. არა, მე არა მცალია!

კოტე. რატომ არა გცალია?

არჩილი. ალბათ მაქვს რიმე საქმე.

გრიშა. საიდუმლოა?

არჩილი. საიდუმლოც არის და არც არის.

კოტე. (იციანი) რაკ ამისთანა საიდუმლო ყოფილა, არ შეიძლება ჩვენ გვანდო?

არჩილი. დღეს ჩემი ბედი წყდება: ან შევირთავ ცოლს, ან არა.

კოტე და გრიშა (ერთათ). ჰუმრობ?

არჩილი. არა, მართლს ვამბობ. მომწყინდა ასე თრევა. ჩვენც ცხოვრება რა ცხოვრებაა? კლუბი, რესტორანი და დოლი, დოლი, რესტორანი და კლუბი!

გრიშა. ერთი რამ დაგავიწყდა — საროსკობა! (იციანი).

არჩილი. ჰო და უნდა თავი დაეანებო ყოველივე ამას.

კოტე. რამდენი ხნით?

არჩილი. სამუდამოთ (გრიშა და კოტე იციანი).
გრიშა. მაგას მაინც არ დაეიჯერებ, ჩემის თვლით რომ ვნახო.

კოტე. მაშ ირთამ, ირთამ ცოლს!

არჩილი. ვაპარებ.

კოტე. მე მართლა ქვიანი მეგონე.

გრიშა. მაგას თავი დაეანებოთ და ერთი ეს მითხარი, არა გვპატეიობ იქ, შენ რომ იცი? აფინის საღამოზე! გასივს? (იციანი) ოცი, — რაღა, ცოლს ირთამ, ერთი გამოსათხოვარი საღამო გავვიმართე კიდევ, თორემ შემდეგ ცოლშვილიან კაცს აღარ შეგვეყვება.

კოტე. რაც მართალია, მართალია.

არჩილი. (წამოხტება) წადით, აღარ მომშორდებით? ხომ გავგიანდებთ! მეც საქმე მაქვს.

გრიშა. არა, არჩილ, ჯერ შემოგვეცი, რომ ჩემი წინადადება შენსრულო, თორემ აქედან ფეხს არ მოვიცვლი. თუ ჩვენ არ დაგლოცეთ ჩვენს სალოცავში, ისე ხეირს ვერ შეეყრები.

არჩილი. ეჰ, რაღა დაგიმლოთ. საქმე ისე ეწყობა, რომ არასი ათასი ხელში ჩამიგორდება. ერთ აფინის საღამოს კიდევ გავიმართავთ მაშინ და მთელს ჩემს წარსულს გამოვეთხოვები.

კოტე. და განზანილი და განწყენილი შეეყრები ახალსა ცხოვრებასა (იციანი, გრიშა და კოტე ხელს ართმევენ არჩილს და მიდიან).

არჩილი. ვოლგარზე, ფოკზე, ატლასზე, სარმატზე, ნონეტზე და დამატზე რამდენიც გინდით, დასვით. იცოდეთ, რომ არ წაავებთ. მართლა, ნერეიდაზე შეგიძლიათ კიდევ, რომ ითამაშოთ. (გრიშა და კოტე გადიან. არჩილი ოთახში დანის და უსტვენს, შემდეგ სარკესთან მივა, უღვავშების ასაკვავს მოიხსნის, უღვავშებს ისწორებს) არა, ეპარა ამგვარათ ცხოვრება. ჩემს სიყმაწვილეს საქამო მსხვერპლი შევესწირე. აწი კი დროა, რომ უფრო დინჯ ცხოვრებას მოვეკიდო ხელი. კლუბი, ლენო, ქალიბო — ყოველივე ეს მომბეზრდა. ახლა დასვენება საჭიროა, — ეს კი ჩემისთანა კაცისათვის ოჯახს გარეშე შეუძლებელია. (დანის) მართალი რომ ვთქვა, მე ღიზა მომწონს, სიყვარულით კი არ მიყვარს, მაგრამ ის უმანკო, მშვიდი ქალია, მდიდარი და პირველი ოჯახის შვილი. ყოველისფრით ჩემი შესაფერისია. (პაუზა). ცალიერი გრძნობა მხოლოდ იქ არის გამოსადევი, როცა მე სიამოვნებას ვკრფავ ხან აქ, ხან იქ; ხოლო ამგვარ საქმეში გონებაა გადამწყვეტი. გონება კი მიბრძა-

ნებს, რომ მე ლიზა უნდა შევიერთო. გარეშე ყოვლისა ჩემი ფინანსური მდგომარეობა იმდენათ დახლართულია, რომ მე მხოლოდ ცოლი მიხსნის. ამგვარ საცოლოს კი მე ვერ ვიშოვნო. (პაუზა). ის კი დამთანხმდება? რა თქმა უნდა! რატომაც არ უნდა დამთანხმდეს! ლამაზი ვარ, ახალგაზრდა, საუკეთესო გვარის შვილი. მაშ დღეს უნდა გადაწყდეს ჩემი ბედი. დარწმუნებული ვარ, რომ დასტურს მივიღებ, (სარკეში იხედება და უღვაშებს ისწორებს, შემდეგ ზარას რეკავს, შემოდის მოსამსახურე).

მოსამსახურე. რას მიბრძანებთ, კნიაზო?

არჩილი. მომიტანე რუხი ჩოხა და ახალი ახალუხი. (მოსამსახურე გადის, არჩილი დადის და უსტვენს. შემოდის მოსამსახურე ჩოხა-ახალუხით. არჩილი იცვამს და გადის).

მოსამსახურე. გვირავიან ვიჟ-კაცია ჩემი კნიაზო, მაგრამ გვირავიანთაც უყვარს ფულტბის ფლანგვა და არ-შეყობა. ნეტავი რაში ჰქამს ამდენ ფულტს? მე რომ ის მომცა, რასაც ეგ ერთ საღამოს შექამს, მეტი არაფერი არ მინდა. დაბრძანდი, ჩემო სპირიტონ ტახტზე და იცხოვრე არხენით. (კარი გაიღება და შემოდის ანეტა, რომელსაც მეტ სახელათ კუცკა-მუცკას ეძახის არჩილი).

ანეტა (მოსამსახურეს). არჩილი სად არის?

მოსამსახურე. აგერ ახლა წაბძანდა, ბარიშნა!

ანეტა (სიცილით). აი შეხი კი დაგაყარე მეგ თავზე.

მოსამსახურე. რას მერჩით, ბარიშნა, რა დამიშვებია?

ანეტა. აბა საღაური ბარიშნა ვარ?

მოსამსახურე. ასე იტყვიან, ქალბატონო! ნუ გამიწყრებით და ჯვარ-დაწერილი არა ბრძანდებით.

ანეტა. მაშ ვინც ჯვარდაწერილი არ არის, ყველა ბარიშნა?

მოსამსახურე. ბარიშნა არ არის, მარა მაინც ასე ითქმის.

ანეტა (მოწყენილი დაჯდება). არა, ჩემო სპირიტონ! აგერ კი არ ითქმის,—ჩენისთანა ჯვარ-დაწერილებს საყვარელს, ხასას უძახიან. შენც ასე უნდა გეთქვა, მაგრამ ვეღარ გამიბედე; ასე არ არის?

მოსამსახურე. როგორ გეკადრებთა, ბარიშნა... ქალბატონო! თქვენ ისე უყვარხართ კნიახს, რომ ნამდვილი ცოლი არ უყვარს ასე სხვას.

ანეტა. ნამდვილი ცოლი, ნამდვილი ცოლი. მე კი არ მიყვარს?! მაგრამ მაინც ხსა ვარ, საყვარელი (ჩაიცინებს) სპირიტონ, შენ ახლა წადი, მე დაღალული ვარ, ცოტას დავისვენებ. (მოსამსახურე გადის, ანეტა მაგიდასთან გადაჯდება, არჩილის სურათს აიღებს და დააჩერდება) ხსა, საყვარელი. (ამოუჯდება გული და ტირილს დაიწყებს. შემდეგ ხელებს ასწევს, გაიზოზრება) რა ექნა, რა ექნა, რა ექნა? ნუ თუ არსად არ არის საშარათლო! (თვლებს იწმენდავს, აღგება, სარკეში იხე-

დება და შემდეგ ზარს რეკავს. შემოდის მოსამსახურე) სად წავიდა არჩილი, არ იცი?

მოსამსახურე. რა მოგახსენოთ?

ანეტა. იქნება ჩემთან წამოვიდა. მე წავალ და, თუ ჩემს მოსვლამდე დაბრუნდეს, მოახსენე, რომ მომიცადოს (გასვლას აპირებს, მაგრამ შემოდინ ლევანი და მიხაკა).

ლევანი და მიხაკა (ერთათ). აა, კუცკა-მუცკა! (მივარდებიან და ერთი ერთ ხელზე კოცნის, მეორე მეორეზე).

ანეტა. თუ ღმერთი გწამთ, კუცკა-მუცკას ნულარ დამიძახებთ.

ლევანი და მიხაკა (ერთათ). მამ რა დაგიძახოთ? (დასდებიან).

ანეტა. ჩემი სახელი ანეტაა. — ძალიან კარგათ იცით.

მიხაკა (გაქაიანურებს). კუცკა-მუცკა და (სხარტით) ანეტა! რა შედარებაა!

ანეტა. როცა კუცკა-მუცკას შეძახით, ასე მგონია, რომ ამითი ჩემი დამცირება, ჩემი შეურაცყოფა გინდით.

ლევანი. თქვენი შეურაცყოფა? (მიუახლოვდება და ხელზე კოცნის) განა შეიძლება ანგელოზის შეურაცყოფა?

ანეტა (ხელს გამოჰკოვლევავს). რა დაგემართა? ვამიგონია ასე წარამარა ხელზე კოცნა? ნეტა რამ დაგამსგავსათ ამდენათ ერთმანეთს ყველა ძმაკაცები?!

მიხაკა. ჩვენ, მამაკაცებმა, ღრმათ ვიცით სიყვარული და ქალებს ეს ვერ შეგიგნიათ.

ანეტა (ჩაიცინებს). თქვენ, მამაკაცებმა არც კი იცით, თუ რა არის ნამდვილი სიყვარული. თქვენ იცით პირუტყვეული გრძობა, მეტი არაფერი.

ლევანი. სწორეთ ამ გრძობაშია, ჩემო კარგო, ჩემო ანგელოზო, ნამდვილი სიყვარული!

ანეტა. ამ გრძობაში არავითარი სიყვარული არ არის, არავითარი! თქვენ ჩვენი სხეული გიყვართ მხოლოდ და არა ჩვენი სული. ჩვენ—ქალები კი მხოლოდ სულს ვაფასებთ და, სხეული თუ არ გვეზიზღება, მხოლოდ მაშინ, როდესაც ის ჩვენს საყვარელ ადამიანს ეკუთვნის.

მიხაკა. სული მე არც მინახავს და არც ვიცი, რა არის ან სად არის. (მიუახლოვდება ანეტას) ამისთანა ლამაზ ცაცებს რომ დავინახავ, (ხელზეზე ხელებს მოჰკიდებს) მაშინ კი არ შემოდია, რომ არ ვაკოცო. (კოცნას უპირებს ხელზეზე, მაგრამ ანეტა ხელებს გამოჰკვლევა და აღგება).

ანეტა. რატომ არ შეგიძლიათ, რომ ადამიანურათ მელაპარაკოთ და თქვენი ალერსით თავი არ მომაბეზროთ? (კარგბისაყენ მიდის).

ლევანი და მიხაკა (ერთათ) სად მიხვალთ?

ანეტა. არჩილი ჩემთან არის ალბათ. (გადის).

მიხაკა. რა გოგო, რა გოგო!

ლევანი. სიდან გამოძენის ხოლმე ის შეჩვენებულნი ამისთანა ანგელოზივით ქაღს?

მიხაკო. ქალბებში სწორეთ რომ ძაღლის იღბალი აქეს. მე ამისთანას ცოლითაც ვერ ვიშოვი, რომ მოვინდომო და იმას კი საყვარლად მოსდევნე!

ლევანი. ერთი გოგო მე გულში წინ საროსკიბოში ვნახე,—ჰმუ! (ხელის თითებზე იკონის) თავლია, თავლი!

მიხაკო. ევა, მალა-მალაი, შავგერმანი, ყაპო-იანი?

ლევანი. ოჲ სწორეთ! მერე ცულია?

მიხაკო. კარგია, მაგრამ კუკა-ბუცკასთანა მინც არ არის.

ლევანი. როდის გავისეიროთ ერთი იქითკენ კამპანიით?

მიხაკო. იქით რომ გავისეირო კამპანიით, კარგათაქ უნდა იქიფო, — უამისოთ გემო და ღაზით არა აქეს. კარგათ ჩაქვიფებას კი კარგი ფულები უნდა. უენი არ ვიცი და მე ჯერ-ჯერობით ფულებზე ძალიან მწყრაღათა ვარ.

ლევანი. იცი, მე რა მიყვარს? ახალწელიწადს რომ გიყავით ერთათ!

მიხაკო. (გაიცივნებს და ბეჭებზე ხელს დაჰკრავს) თუ არჩიღმა ფული მოიგლა, მაშინ კი ვიცურავებთ ტიტველ ქალბებში. (კარი გაიღება და შემოდინა ერთი აფიცერი, ერთიც ერის კაცი, ორივე მხარე თავს უკრავენ ერთმანეთს).

განი

(შემდგვი იქნება),



ასმ რად ხლმბა?

ოხ... იქ კვლავ ისმის კენესა ჩაგრულთა,

შორით იტაცებს ლაღი ნიაგი;

კვლავ დღელავს ქუჩა, იმის გულ-მკერდზე
ამაყით მოსიანს მებრძოლნი მკლავი...

მაგრამ ეს სახე ამაყი გვირის
თვალწინ მიყენებს ჩამომქნარ ყვავილს

და ჩონჩხის მსგავსი მისი სხეული—
სასო-წარკვეთილ ჩამომხმარ არიღის;

მაგრამ მოგტყუელი.. მქუხარე სიტყვა
იმისგან თქმული, გულში ღრმით ჩამწვდა,
მხოლოდ ლაღ შვილთა ამა ქვეყნისა,

ვითა მახვილი გულს უგმირავდა...
იმან ისა სტქვა, რაც თვით ცხოვრებას
კაცთ სასიცოცხლოთ გამოუხატავს,
მაგრამ მტრავალსა სხვისი ხედრ-წილი
თვის საკუთრებათ გამოუსახავს.

ღიბს, იმან სტქვა, რომ ეს ცხოვრება,
თვით სამოთხეა, ქვეყნის მისუენი,
მაგრამ ბოროტათ აწყობს მათ თვითვე
ადამიანის ბოროტი ხელი.

და ეს, მხოლოდ ეს მკლავი ქუჩისა,
შეატრიალებს საერთო სვე-ბედს.

ენ სტყუის ქვეყნათ, ამა ჩაკითხეთ
ცხოვრებას ფულსა და ტანჯულთ გულ-მკერდს.

ასე რათ ხდება?—შენ გვეკითხები,
ხალხთა სიანვე, ცხოვრების ველო,
მაგრამ შენ ყრუ ხარ... მხოლოდ ტანჯულთა
გულს მკენესარე, ხარ სამიფდო...

ა. ხაბულიანი.



პ რ ო მ ი ნ ც ი ა.

ს. ზომლეთი (გურია). მიწის სიფიწროვე და სხვა ათას გვარი გაქირვება აქაურ მცხოვრებსაც აიძულებს მიატოვოს თავისი ორი ციდა მიწა და ეძებოს საყანე 15—20 ვერსის მანძილზე. აქნამდე ცოტა-ცოტათი მაინც სარგებლობდენ თავ. შლიკაშვილის მიწით. მაგრამ ეს მიწები, რამოდენიმე ხნის წინათ შესისყდა ერთმა შეძლებულმა გლეხმა და ძველი მომუშავეები გამოარეკეს, რადგან თითონ ამუშავებს ნაყიდ აღდგის. ასე, რომ ახლო-მახლო გასაცემი აღგვიღებია იშვიათია და წიგოითში, სუფსაში და სხვაგან უნდა ექებონ ის. საზოგადოთ, ჩვენი სოფელი ჯერ ერთი მქიდროთ არის დასახლებული და მეორეც—ნაკლებ ნაყოფიერი—ხრიკი მიწები აქეს. 15 პრიცენტი შეიძლება დარჩეს ისეთი, რომელსაც საკუთარ მიწაზე მოსული ქინახული ყყოფა

ჩვენი სოფლის ერთი ნაწილი, დაახლოვებით 30 კაცამდე, რომელთაც საყანე მიწა ან სულ არა, ან ძალიან ცოტა აქეთ, მუშაობენ ქვას, თლიან ქეცებს, სახლის ღოკნებს, საცხეველებს და სხ. ეს მუშაობა მუდმივ ხელობათ აქეთ მათ გადაქცეული, რადგან ამის შემოსავალზეა მთელი მათი ყოფა-ცხოვრება დამოკიდებული.

თუ რა ჯოჯოხეთს წარმოადგენს დილიდან საღამომდე, და ხანდისხან დამითაც მუშაობა, ამის განხილვას ჩვენ არ შეუძლებით, მხოლოთ აღსანიშნავი და საყურადღებოა ის, თუ როგორ ყიდიან ისინი სიმწარით ნამუშავებს.

მართალია ამ ნაწარმოების.—შუმეტეს შემთხვევაში მხმარებელი ისევ სოფლის მუშაა, მაგრამ უბედურება იმაშია, რომ საქონლის დამზადებელსა და მყიდველ შორის არ არის პირდაპირი დამოკიდებულება. აქაც თავს ყოფს ხოლმე ჩარჩი და ნამუშევარს ჩალის ფასით იღებს ხელში. ჩარჩი მწარმოებელიდან იაფათ ყილულობს, რადგან უნდა გაყიდოს; მყიდველს ძვირათ აძლევს, რადგან ნაყიდი აქეს. ის აქ ორგვარათ გებულობს—ყიდვაშიაც და გაყიდვაშიც. ზარალობს—მყიდველიც და საქონლის მომზარებელიც.

საქმის მოწესრიგება და ჩარჩების კლანჭებიდან თავის დაღწევა—ვგანებთ საქირაა.

ზეგნიელი.

ღ. ხარაგოული. დადგა ზაფხული და ბელაგორ-შიაც გაისმა მეტათ საამური წყრიალა ხმა.. ზამთარი გაფანტულმა ახალგაზღვრებმა თავი მოიყარა. მან ხარაგოულის მეტეორებულ ცხოვრებაში პირველთა შვეგორა მჩქევერთ ტალღა და არ-მარე გამოაცოცხლა. იმეითა ჩვენ პრეოინციელთა ცხოვრებაში ისეთი ენერგია და შრომის მოყვარეობა, როგორც გამოიჩინეს მით. მიუხედავთ ათასგვარ დაბრკოლებათა, როგორცაა, მაგალითათ, თეატრისათვის შენობის უქონლობა, უფულობა, მცირე გამოცდილება და სხვა, მით შეადგინეს „სტენის მოყვარეთა დასი“, შეიძინეს მოძრავი დეკორაცია და შეუდგენ წარმოდგენების მართებას. წარმოდგენის შემდეგი პიესები: „დამარცხებულნი“, „დედაკაცის საქმე“, „რუკი ვერხ“, „უბელური დებიუტი“, „არსენა“, „ორი მშვირი“ და „და-ძმა“. ამთვე განზრახული აქეთ გამართონ წარმოდგენა უკანასკნელათ ილიას ფონდის სასარგებლოთ. წარმოდგენილი იქნება სამ მოქმედობიანი დრამა „ბატონი და ყმა“ დივერტისმენტით, წაითხული იქნება აგრეთვე ილიას ბიოგრაფია.

იმეღა ხარაგოულის საზოგადოება დაფასებს ამ ახალგაზღვრების არაჩვეულებრივ საქმიანობას, დავსწრება ამ უკანასკნელ წამომოდგენას და მით საშუალებას მისცემს მათ დღისუფლათ პატივი სცენ ჩვენი საყვარელი მეგონის ილიას ხსოვნას.

ე. სანდონიძე.

მუშათა შორის

თბილ. ტრამ. მუშათა ცხოვრებიდან. ისე არსდა არაა გამწვანებული მუშების და ხსენებენ შორის საქმე, როგორც ტრამვაის მუშების და დირექტორ ალიბეგოვის შორის. ბ-ნი ალიბეგოვი ცდილობდა და ახლაც ცდილობს, რთავ უნდა დაუფდეს, გაუქმოს ყოველგვარი ხელშეკრულებანი, რომელიც არსებობს შრომას და კაპიტალ შორის, გააყოფოს ის „სნატრელი ხსნა“, რდასაც მუშა 10—12 საათის შრომაში იღებდა 50—60 კაპ.. რა დროსაც მოესურვებოდა ხსენების ითხოვდა ადვოლიდან და, იმის მაკერ რომ დათხოვნილი მუშისთვის მიეცა ჯილდო, (როგორც ხდება ეს დღეს), რომ სანამ იშოვდა ადვოლს არ მომკვდარებოქნაში შიმშილით, ზირიტი, სმ.რათ ჟამადინსაც არ აძლევენ ხოლმე სრულათ და სხვა და სხვა ხრიკებით, ჟარიმის სახით ამ მძიერ ხელფასსაც უნახეგრებენ.

ბ-ნი ალიბეგოვი კარგათ ხედავდა რომ უფლებების წართმევა, ხელშეკრულებების გაუქმება ერთი კადმის მოსიით არც ისე ადვილია; ერთის შორით იმიტომ, რომ ხელშეკრულებები კანონიერაა, ვინაიდან ხელმოწერილებათ, როგორც წინანდელ დირექტორებისაგან, აგრეთვე მუშების რწმუნებულებისაგან; მეორე შორით იმიტომ, რომ მუშები სპონსორის წლებს განსწავლბათ სარგებლობენ, სეისისხდობორტეს ის უფლებები, რომლებიც ბ-ნი ალიბეგოვის და მის თანამოქმედებს

მისწევას არ აძლევენ. და რომ უფრო მსლე მისხწობს ალიბეგოვმა დსახულ მისხნს, ავი ცდილობს მუშები გამოიწვობს გაფიცივსუ, რდაცნაც მსშის თვითონ ჩვენ დაგარდგეგოთ ხელშეკრულებას.

ბ-ნი ალიბეგოვი გვეუბნებოდა—მე მინდა წართმევა მოეწყო კარგ ნიადაგზე. თქვენს ხელშეკრულების ზოგადირონი მუხლები წარმოებას დაღუფვისსვენ მიაქნისვენ და არ შეიძლიან არ გაუაუქმოვო.

მიუხედავთ ამის რომ ვიცდით, ბ-ნი ალიბეგოვის ვეუდაზე შეტათ ანტერესებდა არა წარმოების კარგ ნიადაგზე მოწყობა და ამ გზით „მისი დარღუებისაგან დაბოხსნა“, არამედ წარმოების ისევ ძველ პირობებში დარტყმა და მარტო მუშების უფლებების წართმევით პრეტენციების გაიღება,—ჩვენ მანც ვეუბნებოდით, არაფერი არა გვაქვს საწინააღმდეგო ხელშეკრულების ამ მუხლების გაუქმებაზე, თუკი დაგეობტაკებთ რომ ხელს უშლიან წარმოებას, დაღუფვისსვენ მიაქნისვენ, მით უმეტეს ვიქნებთ თანხმას გაუქმდეს ის მუხლები, რდაცნაც წარმოების კარგ ნიადაგზე მოწყობა ჩვენს კონომიურ ზირობებას გაუმჯობესებს ნაშნავს, და მისი დაღუფვა კი ჩვენს კონომიურათ დაჭევიებას.

ბ-ნი ალიბეგოვის სრიკებმა ვერ გასწვდა და სხვა სსმუალებს გამოქინა, გაუქმს სასმინაგო კონისიკია, ეგონა ამით მანც გააფიცივდა მუშებს. მგვრამ ვინადაც რუსეთის კანონებში არაფერია ნათქმისი სასმინაგო კონისიკიას დასეობაზე, არ დასეობაზე რამდენიც გინდა,—ხმა არ ამოვიღეთ. რავი დაატეთ არც ამით გხდა რსამე, მუუდგა ხელშეკრულების ნაწილ-ნაწილათ დაღრფევას. ჩვენ აქც გამოქინაზე გამოსავლიცზა და ხელშეკრულებას დაღრფევასათვის ვუწიველთ სსსა-მრთოდეთ, რა დაგვანაც აქაც ჩვენ მოვიავთ, საქმე ზღაატაში გადაიტანა. ენახით ზღაატადანაც რს წაიღებთ.

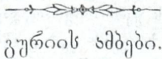
ბ-ნი ალიბეგოვი არც ზღაატაში გადატანით გპაფიცივდება; მეო—განცხდა მან—ხელშეკრულებითი გავაშინჯფინი თურსიტებს და მოხორეს; არავითარი კანონიერი ძალა არა აქვსო (რასვეგრევიდა თუ გავაშინჯფინს როგორცაა თანხისანი, რომელიმეც კანტონის მოსახსურეების ხელშეკრულებას შეიმუშავა და მერე კი თითონვე გამოდის მისი წინააღმდეგეი,—ასეთი თურსიტებისგან უფლაფერი დასჯერებულა). ის განცხდაებს განცხდაებას სწერვდა, 1908 წელს დროდმანთან მუშა აგებულ ხელშეკრულებებს არც აფიცივდა კანონიერათ და გაუქმებულათ განცხდაეთ. ჩვენ არც აქ დავთანხმდით ხელშეკრულების გაუქმებაზე და ვერ თხოვართ, თუ ესთურთ საქმე კონფლიქტამდის არ მივიყნოთ, მშვიდობიან მოდამარაკებოთ შეგანსმდეო, ჩვენ მსხათ ვართ კომპრომისებზე წასვლის. ეს განცხადით როგორც თთოდ. გუბერნატორს, ისე ქალაქის თავს, აგრეთვე სავაბ-რავო ინსპექტორებსაც და ამათც ურხევის მშვიდობიან მოდამარაკებოთ სქმისთ გთავებო. ამ მიხინთ 11 და 12 ივლისის სავაბრავო ინსპექტორების თანდასწრებით და თავმჯდომარებით განსაკუთრებული „სოკეშხანობი“ კი მოხდა, რადეთ თუ უჩვე დავდობნოვ რუსულ და ქართულ კავთუბებში განმტაცდებულთ მოკლეთ. ბ-ნი ალიბეგოვი არც აქ გაჩერდა; მთინდობა მუშების რინხვის შეტინიერას, ახდა მუშების აფენა, და რდაცნაც არც აქ აუხსნობიათ,—გუბუნებოთათ გასვც

დათხოვთ ხელშეკრულების თანხმობა უნდა მისცეთ ნ თვის ჯამჯარი.—8 ივლისს გამოაკარა განცხადება, რითაც გუბერნიანებს, რომ ხელშეკრულება გაუქმებულია და აღარავითარ განმარტება-მოადანარკება აღარ შეიძლება.

ამგვანათ, ვერავითარმა მოვალანარკებამ, ვერც ერთი დაწესებულების რჩევამ ვერ იმოქმედა ბ-ნ ალიბეგოვზე, და იგი მაინც განაგრძობს თავისი საქმეები. ამიტომ ჩვენ კრამევის სასჯელისნის მუშეებმა დახსლოვით 200 ენჯამა, 16 აკვისტოს შევიტ ჩეთ სსიფიანი კრამევის დარქცაასე ხელშეკრულების დარღვევისათვის (ეს შეტრთე შეგვექმეს) თბალისის შესსეუ განყოფილების მისამართდეთთან და ვსთხოვთ გააუქმოს კანონის ძალით 20 აკვისტოს 1907 წელს შექმნილი, როგორც დარქცეისათვის აგრეთვე მუშეებისათვის სსეფდებულთ ხელშეკრულება, გადახსლეინის დარქცეის თითოეულ მუშის სსსარკებადთ ზემოსსეჩებულ ხელშეკრულების მუშე-25 მუხლის ძალით ნ თვის ჯამჯარი.

ამ მოკლე ცნობებიდან ცხ დათ თუ რა ზირთებმა აიყოფებან კრამევის მუშეები.

კრამეიელი.



გურიის აძმები.

ს. ნიკოიტი. ეს რამოდენიმე ხანია, რაც სოფელში მძინვარებს ყელქირება (სკარლატინა). ავთამყოფობა ძალიან ედება ბავშვებს და რამდენიმე კიდევ იმსხვებრბო. არის აგრეთვე შრავალავარი ავთამყოფობანი, რომლებიც, უეჭველია, ხილის გადპარბებულ ქმას უნდა მიეწეროს, სიძინდი არ არის სახეირო.

ს. ციხე. ამას წინათ აღდლობრივი მცხოვრებნი გზას აკეთებდნენ. გზის კეთების დროს უნდა გაველოთ ერთ აღდლობრივ მცხოვრების ზურაბ კეკელიძის მიწაზე. შეუღდა თუ არა ხალხი მუშაობას, კეკელიძე თავის შვილებით თავს დაესხა და სროლა აუტეხა მომუშავეებს. ხალხი დაიფანტა, მაგრამ ჩქარა ისევ მუშაობას შეუდგა. ცოტა ხნის შემდეგ მოვიდა ბოქალური და ორი კაცი დაატყვევა. მაგრამ ისევ გაანთავისუფლა. როგორც გავიგეთ, ამ საქმის გამო, ბ-ნ კეკელიძეს თავის შვილებით ბოიკოტი გამოეცხადა მთელ გურიაში.

ს. გურიანთა. აქ თავად ნაკაშიძეს აქვს ხე-ტყის ქარხანა. ნაკაშიძის ახლო მდებარე ტყეში ამუშავეებს მუშებს შეშაზე. მუშაობის ნიხრი აქნამდე ასე იყო: მავ. დამუშავება რცხილის, წიფლის და სხვა ასეთების, უფრო ძვირი ღირდა, ვიდრე თხმელასი, რადგან ეს უკანასკნელი უფრო ადვილი დასამუშავეებელია. ესლა ბ-ნ ნაკაშიძეს გაუთანაბრებია და ყველა შეშის დამუშავებაში იღდნს აძლებს, რამდენსაც აქნამდე თხმელაში აძლევდა. როგორც გავიგეთ, საქმე სამედიატორო სასამართლოთი უნდა გათადგვს.

ს. ზემო-აკეთი. ამ რამდენიმე ხნის წინათ, ერთ აღდლობრივ მცხოვრებს თოხაძეს რამოდენიმეჯერ მო-

უყარეს ბოსტანში მარწყვზე საწამლოვი. საბედნიეროთ, საწამლოვის მსხვერპლი არავინ გამოდარა, რადგან ჩქარა შეამჩნიეს. ხალხი იძიებს დამნაშავეებს და იმედია კიდევ აღმოაჩენს ამ საშიშვარ ბოროტმოქმედებს.

შავი საქმეები ძობრისა და სიყვარულის სამოსელში
(მისათხრობს სიეზდის გამო.) *

რადესაც მახლობელ აღმოსავლეთში ციცილი ცვილება ძველს კანონებს, რომელთაც საუვეურობით დამონაწებული და დაბეჩეხული ჰყავდა დაბალი ხალხი, რადესაც ჩვენს გვერთო ხალხი შესანიშნავი წინდახეულეობითი ძიხს უფროსი იმ რეჟიმს, რომელმაც გაათახსირა და მასთულს ადამიანის პირივნება, რადესაც კაცობრიობის დიდა ხეს დღეს თუ ხვალ უნდა ჩამოვარდეს ორი ყვითიერი, დახეულელებული ფიოთლი კიდევ, აი ამ დროს, ჩვენში, რუსეთში, ყველაფერი უთელმა ტრიალებს, ყოველ წუთს, ყოველ წამს სულ უკან და უკან მიედინათ. ხელიდან გვეცლიან იმ ძირე უფლებებსაც კი, რომელიც მწარე ბძობლით მოგვიმოვებია და არა ერთი და ორი მსხვერპლი შეგვიწერია. ხელიდან აძლებს თავს სახარლათ დახეხავიანი და უტიფროთ და უსირცხვილით აფთურებენ ხელებს ქვეყნის ტანჯულ გულში. ისინი ფიქრობენ და ცდილობენ იმ ნიდაღვის გამაბრებას, რომელიც რუსეთის რევოლიუციამ შეარკაია.

ამას მოწმობს კვივის მეოთხე მისიონერთა სიხვდიც, რომელსაც თავის მიზნათ ზანმთავისუფლებულ მოძრაობასთან ბრძოლა დაუხსახავს და, რაც უფრო საკვირველია, ძიხობას და სიყვარულის იარლით, თუ რას წარმოადგენს მთი ძიხობა და სიყვარული, რაზე ახურდავენენ ამ ორ ღიად მენებას, რა შინაარსსა სდებენ შიგ, ამას სიხვდის მსულელობა და მისი დიდიხილვანი გვაძენებენ.

სიხვდი გაიხსნა 12 ივლისს ქ. კიევიში რელიგიოზურ ზანმთაღებულ საზომაღლების დარბაზში. გახსნას დასრულებულ ჰეტერბურგის, კიევის და მოსკოვის ობერპროკურორი, მისი ამხანაგი, შრავალი სინოდის ჩინოფიკი, აღბილობრივი უმაღლესი ადმინისტრაციია, სამდღელოება, სხვა და სხვა კუთხის მისიონერები, ქალები და ქაშეხილი რუსთა წარმომადგენელი. სიხვდი გაიხსნა პარაკლისით, რის შემდეგ წარმოითქვა რამდენიმე სიტყვა. ყველანი ხაზს უსვამდენ სხვა და სხვა სექტანტებთან და სარწმუნოებასთან ბრძოლას. მიიღეს აუარბებელი ტელეგრამები, სადაც გაკრით იხეწიებდენ 17 აპრილის 1905 წ. სარწმუნოების, სეინილისის თავისუფლების გამქვების საკიროებას. უმეტესობა დიდის დატაცებით მიგებმა ამას.

სიხვდმა თავისი ბედი დაუკავშირა რ. ხ. კ. წარმომადგენლებს. ფეტურით უკანასკნელი არიან მისი თავი და ბოლო. ესენი აღდგენ სიხვს გარეშე კრებებს, გამოაქვთ რეზოლიუციები და უღდენენ სიხვს დასამტკიცებლოთ. და რომ არც ერთი მათგანი უფრადლებოთ არ იქნებოდა დატყვევებული, ამის გარანტიას იძლეოდენ სიხვდის სულის ჩამდგომლები: ვოსტოხოვო, ეპ. ელოვარ და ძმანი მაინი. მათ გვიჩიოთ ეს აუტურობდენ იუზეფვეერი, დებროვინი და სხვები—ეს დიდი შავი წურტილები რუსეთის ცხოვრებაში. და რაღებაც „მოკავშირეთა“ მიზნისა მოსპონ ყოველ-რუსი ნიშნი განმთავისუფლებულ მოძრაობას, აუთიე-დაუროთ რუსეთის ცხოვრება ისე, რომ შეუძლებელი გახსნეს რაიმე ხალხური მოძრაობა, ამიტომ სიხვდმაც სწორეთ ეს მიზანი დისხა თავისი კრებაზე. საკვირველი აღარ იქნებო, რომ სიხვდმა დაადგინა აღძრას მეფეთთან შედმდობლობა გადმინიჯოს კანონი 17 აპრ.,

ამ წერილის დაბეჭდვა შეგვიანდა.

რედ.

რომელიც გამოიკა ებრაელებისგან მოსყიდულ ვიტყსაგანაო. უკანასკნელმა, აღნიშნავს სიხშირე, ბევრ საქმეში მოატყუა მეფე და სხვათა შორის 17 იბორის კანონის გამოცემაშიცა. აი ამიტომ სობოვენ მეფეს გადის სიხშირის (ჩვენებურთა რომ ესთქვათ ი მ მოსოსს) 17 პარ. აქტი. ამის წინააღმდეგ ამხერყდნ სინოდის თებერპროკურორი და პეტერბურგის მიტროპოლიტი, მარა ამთ ვერაფერი ვერ გააწყეს და რადგანაც უკანასკნელი ვერ შეუირობეს სიხშირის მიმართულებას, იძულებული გახდა წაუხლებოთ კრებულან.

რომ უფრო ნათლევით სიხშირის შევარხებული ფიზიონომია, შევეცნოთ ზოგიერთ მის დადგენილებებს. მოგვსენებთ, რომ რუსეთის რეკოლიუციაში უმოკერესი როლი და მნიშვნელობა ჰქონდა მუშა ხალხს და მის პარტიას ს.-დ. და აი შვიი მამები სხვათა შორის თავის პროვაციას აქეთ მიმართვენ ცნობილი კაცოკშია მ. ვოსტრაფელი უმეტესებს კრებას და მით, რასაკვირველია, იმთაც, ვინც სარწმუნოებრივ ცრუმარწმუნებითია ავართა შეპოვილი, რომ მუშები და ს.-დ. ბუფრეთა აბეიტსტებია, რომ მათ ღმერთი არა სწამო, ისინი ე. ი. ს.-დ. ცდილობენ ძალაუფლება ხელში ჩაუვლან მუშე ხალხს (აი სად ყოფილა ძალის თავი ჩამარბუნე). ცდილობენ მოახდინონ სისხლის ღვრა და სხ. ზოგიერთი მამები უმატებენ, რომ ს. დ. თავიანთი ცნებები ძმობისა და ერთობისა ქრისტიანობიდან მოიპარება, რომ მათი წარმომადგენლები ბებული, ენგელსი და ლაბანტკი ებრაელებია (გაისმის ზოგიერთის ხმა, რომ ქრისტეც ებრაელი იყავო...) და ამიტომ დადგინენ: მაგერცელონ ბროზიურები, სადე აღნიშნულ და დამბოდიერ უნდა იყოს ს. დ. აბეიზმი*) და სხვ. რას ნიშნავს ყველაფერი ეს? რადღ.ნაც სოც.-დემ. საგარძობელი ძალაა ძველი რეჟიმის წინააღმდეგ, ამიტომ ცდილობს სიხშირე, მას მნიშვნელობა და გავლენა დაუკარბოს გლეხობაში სახიზლარი დემოკრატია. რადგანაც მუშებია წინამძღოლი და შეუძლებელი დარჩებოან, ამიტომ საჭიროთ სენობს სიხშირე მთ ზანზარტოებას და შვიი ძალების მათ წინააღმდეგ ამხედრებას, რომ შეუძლებელი ჰქონ თეთი მუშების საქმე. ს.-დ. მიისწრაფის სოციალ-პოლიტიკურ ცვლილებების მოახდენათ და ხალხის მათ წინააღმდეგ ამხედრებას მოასწავებს: ძირის სოციალ-პოლიტიკური ცვლილებები, გაუმარჯოს ძველს რეჟიმსაო.—განუშარტათ შვე მამებს ის გარემოება, რომ ს.-დ. არაიხსნან არ მოუპოვებთ თავიანთი ცნებებში. ღიდი ხანია მან აღნიშნა, რომ პლატონიზმის და სტოაიკიზმის ფილოსოფია, ქრისტიანობის უმოკერესი წყაროა ბევრით აღრე არსებობდა. რაც შეეხება იმას თუ ვინ ცდილობს სისხლის ღვრა ჩამოაფრახოს ხალხში, ამას სიხშირის ის დადგენილებაც ნათელ სხის, რომ აკრძალულ იქნას ქორწინება, როვორც სხვა სარწმუნოების ისე არა მართმადიდებელსა და მართლმადიდებელ ქრისტიანთა შორის. ამნაირათ უპირატიობენ ერთმანეთს სხვა და სხვა სარწმუნოების ხალხს და სექტებს და მით, სიყვარულისა და ძმობის ნაცვლათ, სთესვენ სიმძულვარებას და მტრობას. ეს ის აშარბია, რომ ცნობოდ იწოდ. ვერ. კაცოკშიური ფურცლებზედაც კი დამამეს სიხშირის ამნაირი დადგენილება. ეს თავთა მემბემაც იციან; იმთ სიხშირე კარგათ იციან, რომ ამას მართლმადიდებლობის გავრცელება კი არ მოყვება შედეგად, პირიქით მისი დაცემა.

სასულებლები ძმობა შორის შეუღლის ჩამოსადგებათ ბევრი გახლავთ. თუნდა აიღეთ სიხშირის შუამდგომლობა, რომ დასავლეთი გაუმერნებში, მაგ. ზოლმშინაში კათოლიკებთან საბრძოლველათ, ჩამოერთის მიწეში პოლონურ მემამულეებს და გადეთვის ცენტრალურ გაუმერნებიდან გადმოსახლებულ გლეხებს. აქ მართლმადიდებელ სარწმუნოების სომოსელში მამოხვეულია სურვილი მადამ-

კიოდ აგრარულ ნიადაგზე ერთმანეთს გადასახლებული მართლმადიდებელი რუსი გლეხები და ადგილობრივი კათოლიკე მცხოვრებნი, და ამნაირათ სპირაკველი ჩაუყარან იმ სისხლის ღვრას, რომელიც მოჰყავა ამნაირსვე პოლიტიკას ციმბირში რუს გადასახლებულ გლეხებსა და ადგილობრივ მცხოვრებ კირიზებს შორის. სიწყნის ავი მზრუნველი თვალი ყველგანა ხედება: ვარს, სასწაელებლებს და სხვა და სხვა სექტებს. ყველას არ სამოვლითო. ეს ძალიან შორს წაგვიყვანდა. სხვათა შორის აღვჩენ ეთხოვოს სინოდს, რომ მიიღოს ყოველნაირი ზომები ლ. ნ. ტოლსტოის იუზილის გამართვის წინააღმდეგ, შემოიღოს ეკლესიებში ანაფთმა გვარების ჩამოთვლით, ვინც კი უღალატებს მართლმადიდებელ სარწმუნოებას. მიიღეს აგრეთვე თავიანთი იღუმენის მასავრცელებლათ მიმართონ ზოლმე პოლიციასაც.

სიხშირე ცდილობს თავის შესავალი ადგოს: ის ეწერება კ. რ. კავშირში, მას თავის პარტიათ ვცხადებს.

მაზეტებში აღნიშნავენ იმასაც, ვითომ სიხშირე აღძრა შუამდგომლობა ეთხოვოთ მეფეს მოსოსს 17 ოქტომბრის მინიფესტიტყება სიხშირის და მნიშვნელოვანი არტილიკე მოსვენებას არ აძლევს და ფორმალურათაც ცდილობს აღგავოს ის პირისმან ქვეყნისა.

ჩვენ ძალიან შორს წაგვიყვანდა სიხშირის ყველა დადგენილებების განხილვა. მზინი ნათქვამი საქმარისია, რომ მიოხვეულს სიხშირის საერთო ფიზიონომია დინახოს. სიხშირე მალეუდგა პირდაპირ თავის მოვლიებას და პოლიტიკაში ჩაეფლო. მან მიხანში ამოღო ზანზარტოვუფლებელი მოძრაობა და პირველ საშუალებათ მასთან საბრძოლველათ უმდაბლესი დემოკრატია, პროვაციკია და ძმობა შორის შურის და მტრობის ჩამოგდება დიოსახა...

ტა-სი.

ფირილი რედაქციის მიმართ.

ბ-ნ რედაქტორო! უმორხალესით გთხოვთ მოათავსოთ თქვენს ჰატეგემუდ ცაზე ში შედეგო:

ცაზ. „სიამოსი“ № 22-ში ბ. აფრასით დომოთათიე მამამართავს მე და მიწვევს, ან ანგარში გაეყწროს და ან სი შედატორთ სემროაღოთ გაეყვე. კარგი და ჰატეგისი. მსოფლით ვერ ერთი უნდა ვაღაბო, რომ მისი წერილიდან სხანს, თათქოს მას რამდენჯერმე მოეკმართოს ჩემთვის ამ წინადადებით და ჩემგან მკეთიერ მასუიო ვერ მიეთოს. ეს არ არის მართალი. სილოთ თუ მართალი, დამისახველთ ცაზეთის ნომერი.

სანამ აქ წინადადებაზე მასუსს ვაგვიძე, მე გვინაი, მეტი ან იქნება გაუყოფი სასოჯადობეს, რომელმაც მსჯავრო უნდა დაეგვას, როგორც მე, ისე ჩემს მოწინააღმდეგეებსაც, რომ მე უუგადურეს სასუალებებს მივმართე, რომ როგორმე, ან ანგარში გეცწორებიათ და ან სემქდატორთ სამართალში გამომყოფოდენ ყოფილი ჩემი ნ გამეც; რომელმაც მე ვანარაღე თვლის კუფანტავს, მათ მე საქმე ჩვეარად და ან ცა-იმის გასწორებას კი ვერ ვედიდრე. ბოლოს, როგორც იყო, დაეყოფიე ისინი სემქდატორთ სამართალზე. ცავეკეთიეთი ნოტარაღურთი ხელშეკრულობს, ცაწეეთაქიეა საჭირო სარგებო, რომელმაც ამავე სასამართლოს განაწვევტილებით, მოწინააღმდეგე მხარესაც უნდა მიეღო მონაწილეობა. სასამართლოსთვის გასწავრტილებით ორივე მხარეს უნდა დაეპირაგებია ერთი ბუნგაღტერა, რომელმაც რეკიზაზ უნდა მე

*) სამართლიანობა მოითხოვს შეგინშნობა, რომ ეს „ღიღეპული სპირა“ შვეს მამებს არ მოსვლიათ თავში პირველათ, ამნაირსვე სახიზლარი დემამოაკიას მიმართა კარბა ხანია ერთ-ერთ თავის ბროზიურაში „ცნობობმა“ ბ. აკობიაში. ავტ.

ეველ სანკაროში წიგნიისთვის, მკრამ როდესაც ს ქე ის იყო, უნდა გათავსებულიყო, მოწინააღმდეგეთა შედაცტორებებს დასაქვს სსსმართლო.

ახლა, რადგან ერთი მთავარი მომხრეებულა და თხოუ-
ლობს ჩემგან სამედატორა სსსმართლომ გსვლას, მე დიდის
საიმეორებით ვთანხმდები ამ წინადადებაზე მს-ლოდ ამ შემ-
თხვევასი, თუ რომ 1) სსსმართლომ გამოამოწვევს და მიაღებს
მონაწილეობას ან მართლ ბ. დომოსთაძე, რომელთანაც, კერ-
ძით მე, არავითარი სსქე ან მჭეცს, —არამედ ხუთავე ჩემი
უთოფლო განკვეთა: ალას ჭკლიძე, ივორას ჭკლიძე, აფრასი-
ან დომოსთაძე, ბერატ შანშახანოვა და გიორგი სახარუ-
ლიძე, და 2) თუ მოწინააღმდეგეთა შემოვლენ წინადადებულ
ჯიკის ნახევარში და მიაღებენ მონაწილეობას ახლ სხვებში-
ში, —წინადადებულთ არ მომეტეუებენ და არ გამოქვნიან სს-
სმართლომ. ამსთანავე წინადადებს გადგე ეველ ამით,
რომ მომავლ სსსმართლომ წინაშე წარმოადგინოს ეველ ის
სსკირო წიგნი და ჩემი, რომლებაც წინადადებულ სსსმარ-
თლომ დაავალა, მკრამ მათ სხვადც გადასაქვს ისინი და იქ
ან წარმოადგინეს.

თუ თანხმად იქნებიან ამ ჩემს წინადადებაზე, დანაშინს
სსკართ მედაცტორებმა და მეც ჩემის მხრით დასსხე-
ლებ მით.

ივანე ცინცაძე.

რედაქტორ-გამომცემელი ანთ. გიორგობანიძე.

გენსხსაღებანი.

ყოველკვირეული საპოლიტიკო, სამეცნიერო და
სალიტერატურო გაზეთი

ჩვენი კვალი

ვაჭათის ფასი:

თბილისსა და თბილის გარეთ	5 მ.	—	კ.
ნახევარ წლით	3 მ.	—	კ.
სამი თვით	1 მ.	60	კ.
სახლგარე გარეთ ერთი წლით	7 მ.	—	კ.
ნახევარ წლით	4 მ.	—	კ.
სამი თვით	2 მ.	—	კ.

ცალკე ნომერი ყოველგან ორი შუარი.

ხელის მოწერა შეიძლება: თბილისში, წიგნის მაღაზია
„სორაპანი“ მადათავის კენჭოდა. ფოსტით ფული და წე-
რადები უნდა გამოიგზავნოს ამ ადრესით:

თიფლის. Редакция «Чвени Кვალი». Ванская ул.

№ 12. Рахили Каландадзе.

მოლაპარაკება რედაქციასთან შეიძლება ყოველ
დღე კვირა-უქმებებს გარდა დილის 11-დან ნაშუად-
ღვის 2 საათამდე.

ავადყოფნა და სუსტობა „სკერმეატინი“

თუ თქვენ დასუსტებული ხართ ფიზიკურ ან გო-
ნებრივ მუშაობით, თუ ჯანი გაიტყვებთ, ნერვები დი-
სუსტეთ ან ესა თუ ის სენი გქონთ, **სასოწარკვეთილებას
ნუ მიეცებით:** არის „სკერმეატინი“. იგი სასურველ შეგებას
მოგცემთ. მას არ შეიძლება მელდამენტო ვუწოდოთ, რო-
მელიც ერთ რაიმე ადგილზე მოქმედებს, არა! ეს ნივთიე-
რება სრულიად უფერებელია, იგი ცხოვრების **ესენციაა**,
იგი **ძალის მომამატებელია**. „სკერმეატინი“ მოქმედებს სი-
სხლზე და აახლებს მას, აშორებს რა მანვ ელემენტებს.
შხედება რა იქ, სადაც უჯრედები ორგანიზმში რაიმე სენის
ან სიბერის გავლენის ქვეშ იმყოფება, „სკერმეატინი“ ნა-
წილები, ჯანსაღობის დარაჯი, იწყებენ ნაყოფიერ
მუშაობას უჯრედების აღსადგენათ, აწვდიან მას ახალ
სისხლს და ახალ ძალას და ამით შეძლებას აძლევენ ბრძო-
ლისას როგორც სენთან, ისე ყველაფრის განაზიანდებურ-
ბელ დრო-ეპიან. **„სკერმეატინი“** შედგება ფრანგის პრო-
ფესორისა ექიმისა **ბროუნ-სეკიარის** შესანიშნავ აღმოჩენი-
სა. ჰუმელის ყველაფერი: **სისხლნაკლებობას, ძალის სი-
სუსტეს სიბერეთ, მარაჯმს, დაუღებულად ნერვიულ
სიტუცმას, მამა კაცის სიუძღურეს, გადაჭარბებულ და-
ღლილობას გონებრივ და ფიზიკურ მუშაობის დროს,**
ონანიზმის შედეგს და წითელ ქარს, სიფილისს, სურა-
ვანდს, დამლას, სექსობრივ მოქარბებულ ურთიერთობის
შედეგს, ხერხემლის ტენის სატკივარს, ქლექს, ქარებს,
ქრონიკულ მუცლის შეკვრას და სხვას. ეს საშუალება
საუეტეობა ნაყოფს იძლევა.

მსურველი შეუძლიანთ მოითხოვონ კანტორაში
შაღამისა.

ავათმოყვთა წერილები.

„სკერმეატინმა“ ი. ნ. ივანოვისმა დიმიტახუა აუა-
რებელი საშობილო წერილი, ოკროს მედალი და
უმადლესი ჯილოდო რუსეთში, ლონდონში, პარიზში და
ბრიუსელში.

„უფროთხილდით სიყალბეს და მიბძვას. წიგნაკები
უფასოთ. ფასი ერთი ფლაკონისა 2 მან. 40 კ. გავზენა
ერთიდან 4 ფლაკონამდე 40 კ. 5-დან 10-დე 60 კ.
შუა აზიაში ორჯერ ძვირია, აღმოსავლეთ ციმბირში—
სამჯერ, გამოწერა შეიძლება ფოსტით, მხოლოდ წინდა-
წინე უნდა გამოიგზავნოს მე ფოსტის მარცხით ან ფუ-
ლით—მესამედი ფასისა.

მსურველ „სკერმეატინისას“ გთხოვთ მომართოთ ჩემ
კანტორაში: **თფილისი, პუშკინის ქ., № 15, თამაშ
შევის ქარვასლის წინ ი. ახობაძე.** ან და ჩემი კანტო-
რის განყოფილებაში **ბაკოში სტარო-პოლიციის ქ.,
№ 14.** და სხვადსხვა ქალაქებში შეგიძლიათ მოიკითხოთ
სკერმეატინი ახობაძისა, ჩემი აგენტებიდან: 1) ქუთაისში
საწყობო აფთაქისა ბ. ს. კოჭიავეთან; 2) ყვირილაში
აფთაქი ნანთიშვილთან; 3) ქიათურაში აფთაქი ჯანე-
ლიძისა; 4) ფოთი ქალაქის აფთაქიში; 5) ლანჩხუთი
აფთაქი მ. მჭვიძისა.

წარმომადგენელი კავკასიისთვის ი. გ. ახობაძე.
თფილისი, პუშკინის ქ. № 15, თამაშზე ს ქარ-
ვასლის პირდაპირ. უბეოდ საქონელი არ იგზავნება.